

NaderBekeken

Rijp voor de sloop?

Verder in dit nummer o.a.:

- **Protestantse bisschoppen**
- **Waterritueel**
- **Kuyperiaanse Keller**

Commitment gevraagd!

'Nu dan,' vervolgde Jozua, 'eerbiedig de HEER, dien hem met onvoorwaardelijke trouw en doe de goden weg die uw voorouders ten oosten van de Eufraat en in Egypte hebben gediend. Dien alleen de HEER. Wanneer u daar niet toe bereid bent, kies dan nu wie u wel wilt dienen: de goden van uw voorouders ten oosten van de Eufraat of de goden van de Amorieten, van wie u nu het land bewoont. In ieder geval zullen ik en mijn familie de HEER dienen.'

(Jozua 24:14-15)

In onze samenleving valt veel te kiezen. Nogal wat mensen hebben dan ook last van keuzestress. Kiezen is moeilijk. Kiezen tussen zorgverzekeringen, telecomaanbieders, televisieprogramma's en chipssmaken in het schap van de supermarkt.

Wat nou juist de stress oplevert, is vooral het gevoel dat je niet de juiste keuze hebt gemaakt; dat achteraf een andere keuze beter was geweest. Op het religieuze vlak valt ook veel te kiezen. Onze God Jahwe wil de keuzestress verminderen door een duidelijk verhaal over zichzelf, in Jozua 24. Waar Hij uiteindelijk naar verlangt, is een volk dat Hem is toegewijd, een

volk dat Hem dient. God vraagt dus 'commitment'. Dat gevraagde commitment werpt een interessant licht op de eisen die we als kerk stellen aan onze leden.

Oefenruimte

In alle kerken wereldwijd wordt er heel verschillend tegen commitment aangekeken. Sake Stoppels heeft het erover in zijn boek *Oefenruimte*. Je kunt het zien aan hoe kerken hun lidmaatschap vormgeven. Je hebt kerken die heel laagdrempelig zijn, kerken die nauwelijks eisen stellen. Kerken die zelfs geen leden hebben. Kerken waar er niks van je wordt verwacht. Dit zou je het 'herbergmodel' kunnen noemen. Je komt aanwaaien, je kunt een tijdje schuilen, verzorgd worden en op een gegeven moment trek je weer

verder. Iedereen is welkom, je bent tot niets verplicht.

Het andere uiterste is de kerk van Rick Warren in Amerika. Als je daar lid wilt worden, moet je eerst een lidmaatschapscursus volgen. Daarna moet je een contract ondertekenen, waarin je belooft dat je niet zult roddelen, zult bidden voor de gemeente, je gaven zult inzetten, de diensten trouw zult bijwonen, dat je leeft zoals past bij je christen-zijn en dat je 10% van je inkomen weggeeft (en nog meer dingen). Als je het contract niet nakomt, word je geschrappt als lid. Het is een gemeente van vijfduizend leden en elk jaar worden er honderden (!) mensen uitgeschreven als lid. Dat klinkt ons misschien wat extreem in de oren, maar je hebt wél een kerk met alleen actieve en betrokken leden. Heel wat anders dus dan die 'herbergkerk' waar niets

verplicht is. Nu is het interessant om daar je eigen kerk(verband) eens tegen af te zetten.

Het geheugen opfrissen

Het verhaal van Jozua 24 heeft veel over dit onderwerp te zeggen. Jozua roept alle stammen bij elkaar in Sichem. Daarvoor heeft hij ook al een toespraak gehouden, een afscheidsrede (want hij gaat bijna sterven) waarin hij het volk oproept om trouw te blijven aan hun God Jahwe. Sichem (iets ten noorden van Jeruzalem) heeft een belangrijke en symbolische betekenis, het is vaker gebruikt voor officiële momenten: Mozes heeft hier de wet afgekondigd. Abraham heeft hier een altaar gebouwd voor God (Gen. 12). Nog een signaal dat dit een plechtig moment is: Jozua laat alles optekenen door griffiers. Het moet bewaard worden als herinnering. Mensen moeten aanspreekbaar blijven op wat hier gezegd wordt. Ook laat hij alle stamhoofden en rechters zich 'ten overstaan van God opstellen'. Dat betekent dat ze fysiek, met hun lichaam, én geestelijk, met hun hart, zich richten op God. Je 'hart verheffen tot God', zoals we in de kerkdienst doen bij het votum. Jozua vertelt in het kort de geschiedenis van het volk, vanaf Abraham tot nu. En als je nou goed naar die geschiedenis kijkt, dan zie je dat God steeds het initiatief neemt: Hij roept Abraham, Hij stuurt Mozes, Hij zorgt ervoor dat Bileam het volk zegent. Jahwe beschermt het volk onderweg, zorgt ervoor dat hun vijanden steeds worden verslagen, dat uiteindelijk het hele beloofde land ingenomen wordt. Ze hebben nu een prachtig land, mooie steden waarin ze wonen, wijngaarden die ze kunnen gebruiken, en ze hebben er niets voor hoeven doen!

Keuzemoment

Nu dan, zegt Jozua, en dan volgt het belangrijkste moment: 'eerbiedig Jahwe, dien Hem met onvoorwaardelijke trouw en doe de goden weg die uw voorouders hebben gediend. (...) Zo niet, kies dan tussen de goden die Abraham ooit diende (ten oosten van de Eufraat) of de goden van de Amorieten

(van hier). Ik en mijn familie zullen in elk geval de Heer dienen.'

Toen ik de tekst voor het eerst las, dacht ik dat Jozua het volk liet kiezen tussen Jahwe en de andere goden. Kies maar wie je wilt dienen. Maar het is net anders. Hij zegt: Dien Jahwe en als je dat niet wilt, kies dan tussen die andere goden – die van je voorouders of die van de mensen die hier wonen. Dit is natuurlijk sarcastisch bedoeld. Jozua lijkt het opzettelijk belachelijk te maken. Die ene God, die alles voor hen heeft gedaan, of een van die vele andere godjes. Uiteindelijk dus wel een keuze tussen Jahwe en andere goden, met een stemadvies dat de Israëliet niet ontgaan kan zijn.

Toch is het blijikbaar nog niet zo vanzelfsprekend dat de Israëlieten Jahwe dienen. Ze zaten nog niet 'midden in de afgoden', maar er was genoeg verleiding geweest. In Egypte zullen ze er al mee in aanraking zijn gekomen. Want onderweg maakten ze het gouden kalf (Ex. 32), dat erg leek op een Egyptische god. Tijdens de woestijnreis vielen ze ook al voor de verleiding van Baäl. Die afgoden hadden aantrekkingskracht. En Jozua zegt: 'Doe ze weg!', dus blijikbaar waren er mensen die beeldjes bij zich hadden.

Ongemakkelijk gevoel

Jozua heeft zich duidelijk uitgesproken, nu volgt het antwoord van het volk: Geen sprake van, dat we de Heer verlaten en andere goden gaan dienen! Hij is het die ons heeft bevrijd uit Egypte en ons hier heeft gebracht! Natuurlijk zullen we de Heer dienen! Jozua is alleen nog niet tevreden. Hij zegt: 'Jullie kunnen het niet! Jahwe is een heilige God, Hij duldt niemand naast zich. Als je Hem verlaat, zal Hij zich tegen je keren.' Het is echt heel scherp wat Jozua hier doet. Stel je voor dat in een kerkdienst een aantal mensen belijdenis doet of dat ouders hun kind laten dopen. De voorganger stelt de vragen, de gemeenteleden antwoorden 'ja' (alle formulieren gaan uit van het antwoord 'ja!') en vervolgens zegt de voorganger: 'Weten jullie dat wel zeker? Weten jullie wel wat je doet? Weet je wel wat je zegt? Dat kun je helemaal niet waarmaken!' Daar zullen de aan-

NaderBekeken

- **Schriftlicht**
Commitment gevraagd! 34
Thijs van de Kamp
- **Kroniek**
Een veilige kerk 37
Inzegenen of zegenen? 38
Protestantse bisschoppen 40
Hans van der Jagt
- **Thema**
De bron van de doop 42
Ezechiël 36 en Matteüs 28 44
Pieter Niemeijer
- **Column**
Ik was een vreemdeling 48
Rufus Pos
- **Woordwaarde**
En toch is de wereld geen slooppand! 49
Frans Wisselink
- **Opgewekt ge-reform-eerd**
Offer 51
Jan Wesseling
- **Rondblik**
De Amerikaanse Kuyper
In gesprek met Keller 52
Henk Drost
- **Gemeentebreed**
Bidden om de Heilige Geest 55
Aryjan Hendriks
- **Gelezen**
Missionair: hoe doe je dat?
Leren van Keller 57
Henk Drost
- **Gedicht**
Vorbereiding.
Willem de Mérode 60
Gert Slings
- **Persrevue**
Royaal ruimte voor
gehandicapten 61
Protestantse bisschoppen 62
Luther over de Joden
- excuses nodig? 63
Perry Storm

wezigen zich vast een tikje ongemakkelijk bij voelen.

Jozua bedoelt niet letterlijk dat ze het echt niet kunnen, maar hij wil de Israëlieten prikkelen.

God laat niet met zich sullen. Hij pikt het niet als je toch nog wat godjes ergens in je achterkamer hebt staan. Dat kan Hij niet door de vingers zien. Hij wil echt als enige geliefd en gediend worden, en dat verdient Hij ook. Dat moeten ze wel goed beseffen. Beseff waar je aan begint! Een soortgelijke scherpe vraag zie je in het gesprek tussen Jezus en de rijke jongeman.

Jezus vraagt in feite ook aan hem: Waar ligt je hart? Wil je je geld en je bezit dienen? Ga je voor de god van het geld of ga je voor Mij? Dat is de keuze. Weet waar je aan begint! Alles opgeven en Mij volgen. 'Wie niet zijn kruis draagt en mij volgt, kan niet mijn leerling zijn' (Luc. 14:27). Jezus vraagt volledige toewijding.

'Logische' keuze

Terug naar Jozua. Het is heel scherp, maar Jozua neemt het volk hiermee ook serieus: hij wil dat ze echt zelf kiezen, dat ze vrijwillig kiezen. Dus geen zwijgzame, impliciete toestemming, maar echt een duidelijk hoorbaar 'ja'. Geen halfslachtigheid, geen vrijblijvendheid, er móet gekozen worden. Luid en duidelijk en publiek. En dat doet het volk. 'Wees ervan verzekerd dat we Jahwe zullen dienen', zeggen ze (vs. 21).

Jozua maakt dit moment extra plechtig. Hij zegt: 'Jullie zijn zelf getuige.' Niemand zal kunnen ontkennen dat dit echt zo is gebeurd en gezegd. Hij roept ze daarna op om hun jawoord met daden te onderstrepen, door nu de vreemde goden weg te doen. Het gaat natuurlijk om je hart. Dus: houd je van God, wil je Jezus dienen? Maar: geloof zonder daden is dood. Als je je niet bekeert, als je niet laat zien dat het je menens is, wat is je belofte dan waard?

Het volk heeft al vaker zo'n keuzemoment meegemaakt trouwens. Ook

Mozes stelt ze voor de keus, als het volk bijna het beloofde land binnentrekt (Deut. 30:15-20). Kies je voor Jahwe of voor de afgoden? En hij maakt het nog iets klemmender, door te vragen: 'Kies je voor het leven of voor de dood, voor zegen of vloek? Kies voor het leven! Door God lief te hebben en Hem te gehoorzamen.'

Een keuze voor Jezus, en zo voor God, dat is nogal wat. Aan de andere kant: het is wel een 'logische' keuze, als je kijkt naar wat God allemaal doet om onze keuzestress te verminderen. Want wie wil er nou dood en vloek? Je wilt toch leven? En Jezus geeft echt leven. Hij is het leven zelf, Hij is één en al leven. Met Hem bruist het en is het mooi en goed. En 'goed' is niet hetzelfde als gezond en welvarend. Maar

wel 'goed' in de zin van: je wilt nooit meer anders.

Je raakt vol van Hem en je gaat leven zoals het bedoeld is. Gericht zijn op anderen en genieten van Gods gaven, meebouwen aan Gods nieuwe wereld.

Het nalopen van je eigen behoeften, van de afgoden, dat is uiteindelijk leeg en onbevredigend. Hier raak je niet vol van en het levert geen mooie wereld op. Kiezen voor Jezus is dus niet alleen maar moeilijk, het is goed voor een mens. Het is goed voor je en het is een logische keuze. Want voordat iemand voor God kiest, voordat iemand zijn commitment toezegt, is God allang begonnen. Kijk eens hoeveel commitment God had naar zijn volk toe: eindeloos geduld. Kijk eens hoeveel commitment Jezus had naar alle mensen toe: Hij betaalde met zijn eigen leven aan het kruis. Een grotere daad van commitment is niet denkbaar.

Wat niks kost...

Volgens Sake Stoppels past een vrij hoge mate van commitment bij het beeld dat de Bijbel schetst van het leerling-zijn van Jezus. Vrijblijvendheid en christelijke gemeenschap gaan niet goed samen. Het verhaal van Jozua 24 lijkt die lijn te onderstrepen. Bovendien schijnen kerken die meer profiel geven aan kerkelijke participatie en toewijding aan het evangelie, succesvoller te zijn dan kerken die geen hoge verwachtingen hebben van hun leden. Dit komt door de overtuiging van veel mensen dat 'wat niks kost, ook wel niks zal wezen'.

Als je dit doortrekt naar onze kerken, valt er denk ik nog wel winst te halen uit de 'toewijdingsmomenten' die we al hebben: het vieren van het avondmaal, het uitspreken van het votum, de 'oproepen aan de gemeente' in het doopformulier en in het formulier voor bevestiging van ambtsdragers, de schuldbelijdenis, het invullen van de VVB-toezeggingsbriefjes enzovoorts. Die momenten zouden we meer dan nu kunnen aangrijpen om

expliciet hernieuwde toewijding te vragen van gemeenteleden, ook toewijding aan de kerk. En het liefst zo concreet mogelijk. Kerkelijke participatie en toewijding aan Gods koninkrijk vallen natuurlijk niet samen, maar hebben wel met elkaar te maken. Ik heb de indruk dat in veel kerken nog veel verwachtingen onuitgesproken zijn en dat het als een gegeven wordt geaccepteerd dat er nu eenmaal 'actieve' en 'niet zo actieve' leden zijn. Jozua 24 leert ons dat een stevige vraag naar commitment niet op gespannen voet hoeft te staan met het ruime aanbod van Gods genade en commitment, die we het meest ultiem uitgedrukt zien in Jezus.

Ds. E.T. van de Kamp is predikant te Nieuwegein.

Een veilige kerk

Een veilige kerk, wie zou die niet wensen?

Een kerk waar iedereen veilig is, wanneer je al je heil van Jezus Christus verwacht. Het verlangen naar zo'n kerk kwam sterk naar voren op de laatstgehouden Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken: laat de kerken een veilige plaats voor homoseksuele gelovigen zijn.

Een goed besluit

De Landelijke Vergadering sprak op 16 januari over 'de vraag of gemeenteleden die in een homoseksuele relatie samenleven, geroepen kunnen worden tot het ambt van ouderling of diaken'. Het was de tweede bespreking over deze vraag. Deze keer kwam het tot een besluit.

Ik ga niet uitvoerig op de zaak in. Kees van Dijk heeft er al twee keer een *Kroniek* aan gewijd. Maar daarom is het goed om ook stil te staan bij het besluit dat genomen is.

In ons vorige nummer schreef Van Dijk naar aanleiding van de eerste bespreking over dit onderwerp. Zijn bijdrage liep hierop uit: 'We hopen op en bidden om een vruchtbaar gesprek op de Landelijke Vergadering. We hopen dat

er binnen de NGK ruimte en voldoende oecumenisch besef zal zijn om de tijd te nemen en pas te besluiten als een en ander gezamenlijk nader bekeken is.' Met 'gezamenlijk' bedoelt hij: samen met de Christelijke Gereformeerde en de Gereformeerde Kerken.

Zijn wens is ingehaald door het besluit van de NGK dat op 16 januari genomen is. Ik mag wel zeggen dat zijn hoop is vervuld. De NGK heeft besloten om 'niet over te gaan tot openstelling van het ambt van ouderling of diaken voor gemeenteleden die een homoseksuele relatie hebben' (besluit 3). Dit is een goed besluit.

De Landelijke Vergadering heeft daarbij oog voor kerkelijke relaties. Besloten is ook om 'samen met de CGK en de GKv te blijven zoeken naar wegen om voor God en mensen verantwoord met

homoseksuele broers en zussen in de kerk om te gaan' (besluit 5). Het lijkt mij positief dat de kerkelijke relaties niet worden belast door een enkelgang van de NGK met betrekking tot deze zaak, en dat er verder over gesproken wordt.

Een verleggen besluit

Genoemde besluiten zijn ook goed omdat er verlegenheid uit spreekt. Die verlegenheid erkent de LV openlijk. 'Juist voor een openbare kwestie als het ambt is een breed gedragen visie eigenlijk onmisbaar en daarom zien we op dit moment geen ruimte om de ambten open te stellen voor gemeenteleden die een homoseksuele relatie hebben.' Het besluit komt dus niet voort uit een gezamenlijke schriftuurlijke overtuiging over homoseksuele relaties en ambt. Dat zou meer kracht aan het besluit

Hans van der Jagt

Kroniek

gegeven hebben. Maar als zo'n gezamenlijke overtuiging ontbreekt, kan het beter zijn om geen besluit te nemen dan een beslissing te forceren, en zich verder te bezinnen. Hier kiezen de NGK een andere weg dan destijds bij de zaak van de vrouw in het ambt. Toen daar geen overeenstemming over bereikt kon worden, heeft men de keuze voor vrouwelijke ambtsdragers in de vrijheid van de kerken gelaten. Die weg gaan de NGK nu dus niet. Al kan het misschien wel gebeuren dat plaatselijke kerken ook in deze zaak de vrijheid nemen om hun eigen keus te maken.

Wat is een veilige kerk?

Volgens het verslag in de krant (*Nederlands Dagblad*, 18 januari) was het 'een diep beleefde en vaak gedeelde wens' dat er een bezinning op gang komt over de veiligheid die de kerk aan homoseksuele gelovigen biedt. Ook daartoe is besloten: 'Om elkaar op te roepen om al het mogelijke te doen om homo's die geloven in God en vertrouwen op het offer van Jezus Christus, ook als ze samenleven in een relatie van liefde en trouw, in de gemeente een veilig huis te bieden.' Dit is het eerste van de zes besluiten die genomen zijn. Het laat zien dat men geen besluiten heeft genomen zonder oog te hebben voor de plaats en de moeiten van homoseksuele broeders en zusters in de gemeente.

Dit besluit werd breed gedragen. Wie wil er nu voor homoseksuele broeders en zusters geen veilige gemeente zijn? Het is goed dat erover wordt nagedacht hoe je daar invulling aan geeft. Want gaan de wegen hier niet uiteen? Het besluit signaleert dat er verschillend over homoseksuele relaties wordt ge-

dacht. In samenhang daarmee 'loopt ook de pastorale praktijk uiteen, inclusief het beleid rond het Avondmaal'. Er zijn kerken die gemeenteleden met een homoseksuele relatie aan het avondmaal toelaten. Andere doen dat niet. Het bracht de voorzitter van de vergadering, ds. Willem Smouter, tot deze ontboezeming: 'Het steekt me als een graat in de keel wanneer ik hoor dat homo's met een relatie van liefde en trouw niet aan het heilig avondmaal mogen deelnemen.' Hij verbond er deze oproep aan: 'Beste kerkenraden, om de liefde van God, doe dat toch niet: juist het avondmaal is de plaats waar we midden in de gebrokenheid samen delen in de liefde van Christus.' Dat laatste is waar. Smouter doet daarmee een appel om gelovigen met een homoseksuele relatie tot het avondmaal toe te laten. Laat dat voor hem de invulling zijn van wat een veilige gemeente is, gegeven het verschil in praktijk zegt niet iedereen hem dat na. Zijn oproep blijft bij anderen wellicht steken als een graat in de keel.

De Landelijke Vergadering zegt: 'We kunnen het Bijbels onderwijs niet anders verstaan dan dat homoseksualiteit afwijkt van hoe God de mens in het begin van zijn schepping bedoeld heeft. Twee vrouwen of twee mannen zijn niet geschapen om met elkaar een relatie te onderhouden die God bestemd heeft voor man en vrouw.' Als de Bijbel dit als Gods bedoeling onderwijst, geeft het dan een veilig huis als je elkaar met een relatie die tégen de bedoeling van God is, aan het avondmaal toelaat? Of biedt de kerk veiligheid die broeders en zusters rond het avondmaal wil helpen om rekening te houden met wat Gods bedoeling is? Hoe doe je al het mogelijke om homoseksuele gelovigen een veilig huis te bieden? Daarover is inderdaad verdere bezinning noodzakelijk.

Inzegenen of zegenen?

Hoe de kerk met verschillende relatievormen omgaat, speelt niet alleen binnen de NGK. Alle kerken hebben ermee van doen. Binnen de PKN komt een discussie op gang over het verschil dat gemaakt wordt tussen een huwelijk van man en vrouw en andere levensverbintenissen.

Dat er in de PKN tussen het klassieke huwelijk en andere relaties verschil wordt gemaakt, is duidelijk in Ordi-nantie 5 van de protestantse kerkorde. Alleen al dat er twee artikelen (5.3 en 5.4) over het huwelijk en over andere

relaties zijn, laat zien dat er verschillend mee wordt omgegaan. Artikel 5.3 gaat over het huwelijk. Het bepaalt: 'De inzegening van een huwelijk van man en vrouw als een verbond van liefde en trouw voor Gods aangezicht geschiedt in een kerkdienst.' Hier wordt gesproken over 'inzegening'.

Leg artikel 5.4 er naast en dan zie je het verschil. Dat artikel gaat over 'Andere levensverbintenissen' en bepaalt: 'De kerkenraad kan – na beraad in de gemeente – besluiten dat ook andere levensverbintenissen van twee personen als een verbond van liefde en trouw voor Gods aangezicht kunnen worden gezegend.' Hier wordt niet gesproken over 'in-

zegenen' maar over 'zegenen'. Dit is alleen mogelijk als de kerkenraad er met de gemeente beraad over heeft gehad. Niet dat er over elk geval overleg met de gemeente moet zijn. De kerkenraad moet wel het beleid met betrekking tot deze relaties in overleg met de gemeente vaststellen. Naast deze verschillen is er de overeenkomst dat beide relaties 'een verbond van liefde en trouw voor Gods aangezicht' worden genoemd. Maar het gaat nu over de verschillen.

Gelijke behandeling

Tegen het verschil dat zo wordt gemaakt, wordt op het ogenblik bezwaar gemaakt. De Vereniging van Vrijzinnige Protestant en de beweging Op Goed Gerucht zijn een actie begonnen om deze zaak op de Generale Synode aan de orde te krijgen. Ze vinden dat er onderscheid gemaakt wordt tussen kerkleden die allemaal gewoon deel van

de kerk uitmaken. Het is belangrijk dat er op dit punt gelijkheid is, zegt Erik Jan Tillema van de VVP (*Trouw*, 23 januari). Het huwelijk en andere relaties moeten gelijk behandeld worden. Het streven

is duidelijk. Maar zal het ook gaan gebeuren? Als het alleen om de termen gaat, heeft het misschien kans van slagen. Inzegenen of zegenen, wat is precies het verschil? Het is 'met de zegen inwijden' en 'de zegen geven'. Het verschilt een nuance. Een kerkrecht deskundige uit de PKN zegt: 'Het woord "inzegenen" heeft wellicht een wat meer "institutionele" klank dan "zegenen": Het roept iets meer op van het huwelijk als instelling met oude papieren in onze samenleving. "Zegenen" is misschien wat opener en wat speelser' (P. van den Heuvel [red.], *De toelichting op de kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland*, p. 197). Het verschil is niet erg overtuigend. In de Gereformeerde Kerken wordt de huwelijksbevestiging aangeduid als het 'vragen om Gods zegen'. Het verschil lijkt me te gering om het onderscheid te maken tussen

wat je in de eredienst bij het huwelijk en bij andere relatievormen doet. Dat onderscheid kan dan wel eens moeilijk te handhaven zijn.

Toch zal de gelijke behandeling vermoedelijk niet zo snel worden gerealiseerd. Het zal stuiten op verzet. Deze zaak heeft bij de vorming van de PKN veel moeite gegeven. Het is zelfs 'één van de moeilijkste vraagstukken' uit die tijd (*id.* p. 196). Een deel van de kerk wilde de gelijkwaardigheid van het huwelijk en andere relatievormen in de kerkorde opnemen. Een ander deel wilde alleen het klassieke huwelijk opnemen. Het resulteerde in een compromis: de twee artikelen

met de verschillen die daarin staan. Het klassieke huwelijk heeft een eigen plaats gekregen en andere relatievormen worden daarvan onderscheiden. Dit compromis hielp om met name de Gereformeerde Bond binnen de boot van de PKN te houden. Dan zal er nu ook wel met name uit het orthodoxe segment van de PKN verzet tegen de beoogde aanpassing geboden worden. Het wordt wellicht een nieuw compromis waarbij de terminologie wordt gelijkgetrokken, maar waarbij de bepaling blijft bestaan dat voor andere relatievormen dan het huwelijk het beleid in beraad met de gemeente moet worden vastgesteld. Orthodoxe gemeenten zullen die ruimte wel niet prijsgeven.

Een nieuw compromis

Protestantse bisschoppen

Intussen heeft de PKN ook andere zaken aan het hoofd. Hoe zal de kerk er over tien jaar voor staan? Daar is uitvoerige bezinning over geweest. Het resultaat daarvan is vorige maand aan de kerken toegestuurd.

Het kreeg als titel: *Kerk 2025, waar een Woord is, is een weg*. Het maakt benieuwd hoe de kerken op deze toekomstvisie reageren. Een enkele opmerking daarbij.

Een bemoedigende toon

De kerk in Nederland krimpt. Dat is algemeen bekend. Het brengt bezinning over haar toekomst op gang. Dat geldt niet alleen voor de PKN. De rooms-katholieke bisschoppen publiceerden eind vorige maand hun zogenaamde *Ad limina-rapport*, dat voor de pauselijke Curie is bestemd. Daarin gaat het eveneens over krimp van de Rooms-Katholieke Kerk, en hoe zij het best daarop kan reageren. Aan kleinere kerkgemeenschappen gaat de krimp evenmin voorbij. Op de website van het Praktijkcentrum van de Gereformeerde Kerken las ik: 'Eén op de vijf gemeenten is klein en krimpend.' De vraag wordt gesteld: 'Is dat een probleem of een kans?'

De PKN kiest in haar rapport voor de krimp als een kans en ze kiest met de ondertitel voor een bemoedigende toon. 'Waar een Woord is, is een weg.' De scriba van de Generale Synode, dr. Arjan Plaisier, licht dit in het voorwoord toe: 'Vaak genoeg wordt de vraag gesteld naar de toekomst van de kerk. Gezien de actualiteit is het begrijp-

pelijk dat er vaak een zorgelijke toon in deze vraag zit. Het is niet fair over deze zorg heen te walsen. Het is wel zaak om moed en vertrouwen te putten. Dat kan in de wetenschap dat er een levend Woord is, Christus de Heer. Waar dit Woord is, is een weg om te gaan' (p. 3). Het lijkt mij dat iedere kerk en elke gelovige deze benadering ter harte kan nemen.

Wat is de hoofdlijn?

Het is verleidelijk om op allerlei onderdelen van het rapport in te gaan. Daar heeft de Kroniek geen ruimte voor. De hoofdlijn kan in twee woorden worden samengevat: concentreren en reorganiseren. Bij het eerste gaat het om datgene waar de kerk voor staat. De titel van hoofdstuk 1 is: 'Back to the basics.' Wat is de kern van het kerk-zijn? Je hoort het evangelie. Je vormt ook een

gemeenschap waarin je samenleeft. En de kerk helpt je om inzicht te krijgen in het leven en in je taak in de samenleving en de schepping. Deze drie aspecten van de 'basics' worden per onderdeel in hoofdstuk 4 uitgewerkt in een agenda voor de kerk: het geloof, de geloofsgemeenschap en de diaconale en maatschappelijke presentie.

Naast het 'terug naar de kern' is het nodig om de kerk te reorganiseren. De organisatie van de kerk is in de loop van de tijd te zwaar, te log geworden. 'Een goede organisatie helpt. Wanneer de organisatie gaat knellen of te veel

is gebaseerd op een (kerkelijke) cultuur die is weggesleten (ook omdat er minder mensen en middelen zijn) is het tijd de bakens te verzetten', lezen we in het voorwoord. Concreet betekent dit dat er in de tussenlaag tussen de gemeenten en de synode – de classes – iets verandert. De 74 classes die er nu zijn, worden teruggebracht tot acht. Zij zijn minder bureaucratisch en meer geconcentreerd op de kern van het kerk-zijn in de regio. En van die regionale vergadering is de voorzitter het persoonlijk

gezicht. De organisatie wordt lichter gemaakt.

Niet alleen de PKN kiest voor deze dubbele aanpak. De Rooms-Katholieke Kerk doet dat in feite ook. Zoals ik in een samenvatting van het *Ad limina-rapport* las: er wordt ingezet op de reorganisatie van de Kerkprovincie, de bisdommen en schaalvergroting van de parochies. Het gaat om 'een kleinere geloofsgemeenschap die op een groter

grondgebied hechter, vitaler en geloviger moet worden dan voorheen' (www.katholiek.nl). Kennelijk is deze aanpak van concentreren en reorganiseren in het kerkelijke leven een trend.

Protestantse bisschoppen

Een opmerkelijk detail in de reorganisatie van de PKN is de taak die de voorzitter (hij/zij) van de regionale classis krijgt. Hij wordt het 'persoonlijk gezicht' van de classis. Hij is 'verantwoordelijk voor de gemeenten en predikanten in de regio, en belichaamt de samenhang van deze gemeenten'. Hij heeft een herderlijke opdracht en is 'pastor pastorum' – herder van de herders.

Ook bij het toezicht krijgt de voorzitter een belangrijke rol. Hij is bevoegd om in conflicten besluiten te nemen, buitengewone visitaties in te schakelen. Hij kan bijzondere zorg of professionele hulp regelen. Hij staat niet op zichzelf. Zijn werk is ingebed in het moderamen of in de classis. Daarmee wil men alleenheerschappij voorkomen. Maar hij wordt wel steeds de persoon genoemd die de bevoegdheden heeft.

Bevoegd om besluiten te nemen

Belangrijk doel van deze verandering is dat de procedures worden verbeterd. Die zijn nu vaak 'stroperig, tijdrovend of halfslachtig'. In de huidige structuur mist de 'doorzettingsmacht'. En het is nodig dat ze doortastend wordt. De voorzitter krijgt daarin een belangrijke rol.

Ik ken de stroperigheid van de PKN-procedures niet. Wel kan ik me er iets bij voorstellen. Uit oogpunt van efficiëntie kan er iets voor deze keus te zeggen zijn. Toch is het wel een opmerkelijk detail.

De functies die de voorzitter krijgt, doen denken aan de figuur van de bisschop. Anderen hebben daar ook op gewezen. Niet dat er een bisschopsambt wordt ingesteld. Dat is de bedoeling niet. 'De preses van de classis krijgt de functie van een bisschop, maar we noemen hem gewoon dominee,' zei de scriba van de synode, ds.

Plaisier (*Friesch Dagblad*, 23 januari). Zo is het de bedoeling nu. Maar het is natuurlijk lang niet uitgesloten dat de instelling van het ambt van bisschop vroeg of laat het scheppen van de functie volgt.

Is dit voorstel niet opmerkelijk in kerken die (afgedacht van de Lutherse Kerken die in de PKN zijn opgegaan) sinds de Reformatie de bisschop hebben afgewezen? Lutherse kerken kennen de bisschop wel. Andere reformatische kerken (bijvoorbeeld in Schotland) hadden een Superintendent. Ook de Gereformeerde Kerken in Hongarije hebben bisschoppen. Voor de kerken van de Reformatie in ons land ligt dat anders. Zij zeggen in hun belijdenis: 'Wat de dienaren des Woords betreft, zij hebben, waar zij ook staan, gelijke macht en gelijk gezag, omdat zij allen dienaren zijn van Jezus Christus, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de kerk' (art. 31 Nederlandse Geloofsbelijdenis). Hoe het voorstel zich tot deze belijdenis verhoudt, wordt in *Kerk 2025* niet gezegd. Het maakt benieuwd hoe het gereformeerde smaldeel in de PKN dit onderdeel van het rapport ontvangen zal.

In de Persrevue in dit nummer treft u commentaar aan vanuit de PKN.

Afgesloten op 28 januari 2016.

www.woordenwereld.nl

Kijk eens op onze website! Niet alleen over de laatste nummers van Nader Bekeken, maar ook over de nieuwste cahiers is de nodige informatie te vinden. Uit het nieuwste nummer van Nader Bekeken kun je zelfs direct een (deel van een) artikel downloaden. Verder zijn de nummers die langer dan een jaar geleden zijn verschenen, als pdf beschikbaar. Ook is er een uitgebreide zoekfunctie, zodat heel gemakkelijk allerlei onderwerpen waarover iets geschreven is, te vinden zijn.

De bron van de doop

Veel uiteenzettingen over de doop beginnen met de betekenis van het woord 'dopen' of 'onderdompelen', of met het ritueel van de doop: de dopeling die in het water ondergaat en weer boven water komt. Maar een vraag die daar nog achter ligt, is: hoe kwam de Here Jezus ertoe de doop in te stellen?

Waar komt dat waterritueel vandaan? En hoe komt het dat toen Johannes de Doper optrad, zo veel Joden naar hem toekwamen en zich lieten dopen? Waarop kon Johannes zich beroepen? Als hij met een nieuw en onbekend ritueel kwam, was het toch heel vreemd dat zo velen zich door hem lieten dopen? Waar kon Johannes zich op beroepen of waarbij kon hij aansluiten?

Sterven en opstaan?

Misschien hebt u zich deze vraag nog nooit gesteld. Voor ons vandaag is het ritueel van de doop immers vertrouwd. We kennen het als kerk al eeuwen. En we zien er een mooi en sprekend beeld in van de gelovige die net als Christus sterft en begraven wordt, en vervolgens weer opstaat en schoon uit het watergraf verrijst. Kroongetuige voor deze opvatting lijkt Romeinen 6: 'Weet u niet dat wij die gedoopt zijn in Christus Jezus, zijn gedoopt in zijn dood? We zijn door de doop in zijn dood met hem begraven om, zoals Christus door

de macht van de Vader uit de dood is opgewekt, een nieuw leven te leiden. Als we delen in zijn dood, zullen wij ook delen in zijn opstanding.' Vanuit Romeinen 6 lijkt het allemaal heel logisch en heel treffend wat we in de doop zien gebeuren. Maar het roept wel een vraag op: Johannes de Doper is met dopen begonnen, en toen was Christus nog niet gestorven en opgestaan!

Bij nader inzien ligt de link tussen onze doop en Romeinen 6 trouwens ook niet zo simpel. Want de betekenis van Romeinen 6 is niet zo eenduidig als wel wordt gedacht. J. van Bruggen heeft erop gewezen dat er in Romeinen 6 wel gesproken wordt over een gedoopt worden in Christus' dood, maar dat de opstanding niet wordt verbonden met de doop. Dat kan volgens Van Bruggen ook niet, want de doop geeft naar zijn overtuiging een verdrongen worden aan. Hij ziet de doop als aanduiding van het oordeel dat wij verdiend hebben. Je kunt niet ondergedompeld/

verdrongen worden tot de opstanding en een nieuw leven!

J.P. Versteeg heeft ook de gedachte afgewezen dat Paulus de doop in Romeinen 6 zou beschrijven als een symbool voor sterven en opstanding van de gelovige. Het redebeleid in Romeinen 5 en 6 eist volgens hem dat we het anders lezen. We zijn, aldus Versteeg, door onze doop met de Christus van Romeinen 5 verbonden. Dat is de Christus die we kennen uit de heilshistorie en die door zijn gerechtigheid voor ons als zondaren-met-Adam het leven verwierf. We zijn door onze doop sacramenteel verbonden met deze Christus, die voor ons gestorven en begraven is, en die ook voor ons is opgewekt tot een nieuw leven. Versteeg zegt dus: niet onze doop, maar onze verbondenheid met Christus maakt dat wij gestorven zijn voor de zonde en nu leven voor God. Dat hebben we niet in onze doop, maar dat hebben we in Christus met wie we door de doop zijn verbonden. We moeten dus niet te snel het ritueel van de doop verbinden met en afleiden uit de verbinding met Christus' sterven en opstaan.

Maar als we de doop niet moeten zien als een treffende afspiegeling van het met Christus sterven en opstaan, waarvan is hij dan het teken? Wat wordt er

dan door aangeduid? Nog iets scherper: waar komt dat waterbad dan vandaan?

Waterritueel

De doop komt van Christus, zult u zeggen. Hij heeft hem ingesteld toen Hij zijn discipelen erop uitzond om het evangelie te verkondigen. Toen droeg Hij op de volken tot zijn leerlingen te maken en ze te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Vanouds zien we hier als kerk de instelling van de doop beschreven. En terecht. Maar de vraag blijft: hoe kwam Christus erbij om naar een waterritueel te grijpen?

Men heeft voor de achtergrond van de doop wel verwezen naar de wassingen die het Oude Testament kende. De priesters moesten zich voordat ze dienst gingen doen in Gods heiligdom, wassen (Ex. 29:4). Er was een apart wasvat in tabernakel en tempel voor de reiniging van de priesters als die hun ambtswerk gingen verrichten (Ex. 30:17-21). Ook van de Levieten gold dat (Num. 8:6-7). Zelfs heel het volk moest zich reinigen voor het de HERE kon ontmoeten bij de Sinai (Ex. 19:10; vgl. ook Gen. 35:2) of om weer in het gewone leven terug te keren na een periode van onreinheid (Lev. 14:7-9; 2 Sam. 12:20).

Je reinigen was nodig om je voor te bereiden op de ontmoeting met God. Die reiniging moest gepaard gaan met innerlijke bekering en een heilig leven (Jes. 1:16-17). Als de profeet Maleachi de dag van de HERE aankondigt, zegt hij dat die voorafgegaan zal worden door de komst van de profeet Elia. Die moet het volk terugbrengen bij de wet van Mozes en bij eenparige dienst aan de HERE. Anders zou de HERE bij zijn komst het land volledig moeten vernietigen (Mal. 3:22-24). Overeenkomstig deze profetie van Maleachi is Johannes de Doper gekomen en heeft hij het volk opgeroepen tot bekering, opdat het de Here zou kunnen ontmoeten (Luc. 1:16-17). Zijn optreden ging gepaard met een doop die in Johannes 3:25 wordt omschreven als een reinigingsritueel. Het volk moest zich reinigen voor de komst van en de ontmoeting met de Here.

Een reinigingsritueel

Voor de doop van Johannes zou op zich dus gedacht kunnen worden aan een achtergrond in de wassingen of reinigingen van het oude verbond. Maar daarmee is de christelijke doop die wij nu kennen, nog niet verklaard. Want de door Christus ingestelde doop is een andere dan die van Johannes. De doop die Christus in Matteüs 28 instelde, is er niet voor de voorbereiding op de ontmoeting met Hem. De instelling daarvan vindt immers plaats ná de komst en het werk van Christus. Het is ook een doop die in de Bijbel uitdrukkelijk wordt onderscheiden van de doop van Johannes: Johannes doopte met water, Christus doopt met de Geest (Luc. 3:16-17; Hand. 1:5; 19:1-4). Johannes onderscheidt zichzelf ook expliciet van Hem die na hem komt.

Een mikve, Joods ritueel bad

Als achtergrond voor het water van de doop zijn ook de zondvloed en de doortocht door de Rietzee wel genoemd. Petrus noemt immers het water van de zondvloed een voorafbeelding van het water van de doop (1 Petr. 3:21) en Paulus schrijft over de doop van Israël in (de wolk en in) de zee (1 Kor. 10:2).

Mijn indruk is dat beide apostelen achteraf deze beide gebeurtenissen verbinden met de doop, maar dat je niet kunt zeggen dat Israël sinds de zondvloed en de doortocht door de Rietzee in de ver-

wachting leefde van een waterritueel als onze doop.

Men heeft voor de achtergrond van de christelijke doop ook wel verwezen naar de joodse proselietendoop. Heidenen die jood wilden worden, moesten bij hun overgang niet alleen de besnijdenis ondergaan en een offer brengen, maar zich ook onderdompelen in water: de zogenaamde proselietendoop. Maar het verband van onze christelijke doop met de joodse proselietendoop ligt toch niet voor de hand. Het mag in beide gevallen gaan om de inwijding in een nieuw verband, er zijn toch duidelijke en wezenlijke verschillen tussen de christelijke doop en de joodse proselietendoop: 1. de proselietendoop werd door de dopeling zelf verricht terwijl voor de christelijke doop wezenlijk is dat die

aan de dopeling wordt bediend: Christus draagt zijn leerlingen op de volken te dopen; 2. kinderen van proselieten, die werden geboren ná de overgang van hun ouders tot het jodendom, werden niet gedoopt, terwijl de christelijke doop wordt bediend aan alle kinderen, ook aan hen die na de bekering van hun ouders geboren worden; 3. voor de christelijke doop is de verbinding met Christus c.q. met Vader, Zoon en Heilige Geest wezenlijk: dat is toch wel erg onjoods; 4. de besnijdenis werd als typisch joods inwijdingsritueel afgewezen, zou de kerk dan de óók joodse (!) proselie-

tendoop wel als initiatierite hebben overgenomen?

Ezechiël 36

Er moet voor Christus een andere achtergrond zijn geweest die Hem bracht tot de instelling van de doop. Naar mijn mening moet het brongebied van het waterritueel dat de doop is, gezocht worden bij Ezechiël.

In de tijd van de Babylonische ballingschap kondigt Ezechiël een heilstijd aan waarin de HERE zijn verstrooide volk weer aanzien zal geven. De HERE zal laten zien wie Hij is: de HERE, Jahwe, de God die trouw is aan zijn verbond. Hij zal zijn volk weer samenbrengen uit alle volken waaronder het verstrooid is en Hij zal hun een plaats geven om Hem te dienen. Hij gaat dat niet doen omdat het volk dat verdiend zou hebben. Hij gaat het doen niet omwille van hen, maar omwille van zijn heilige naam. De HERE zal zijn grote naam, die door de afgoderij van zijn volk ontwijfd is, weer aanzien verschaffen. Hij zal laten zien dat Hij heilig is. En dan kondigt Hij aan: 'Ik zal zuiver water over jullie uitgieten om jullie te reinigen van alles wat onrein is, van al jullie afgoden. Ik zal jullie

een nieuw hart en een nieuwe geest geven, ik zal je versteende hart uit je lichaam halen en je er een levend hart voor in de plaats geven. Ik zal jullie mijn geest geven en zorgen dat jullie volgens mijn wetten leven en mijn regels in acht nemen' (Ez. 36:25-27).

Water om jullie te reinigen, noemt de HERE, en zijn Geest. Hier is sprake van de Geest die God bij hen zal inplanten. Maar elders in de profeten wordt bij het geschenk van Gods Geest vaak het beeld van het water gebruikt. Zo profeteert Joël dat God zijn Geest zal 'uitgieten' over al wat leeft (Joël 3:1). Jesaja spreekt van een verwoesting die zal duren 'totdat van boven een geest over ons wordt uitgieten' (Jes. 32:15). En ergens anders kondigt deze profeet aan

Ik zal zuiver water over jullie uitgieten

dat de HERE zal optreden ten behoeve van zijn volk: 'Ik zal water uitgieten op dorstige grond, waterstromen over het droge

land. Ik zal mijn geest uitgieten over je nazaten en mijn zegen over je telgen' (Jes. 44:3).

Als Johannes de Doper optreedt, is zijn centrale boodschap dat de tijd is aangebroken dat de profeten in vervulling gaan. Dat wat zij beloofd hebben, het koninkrijk van de hemel is nabij (Mat. 3:2)! Nu staat te gebeuren waarvan

door Gods profeten gesproken is. Het is het rijk waarvoor volgens Ezechiël het reinigende water en de Geest die zal doen wandelen in Gods wegen, kenmerkend zijn. Dit rijk kun je dan ook alleen maar zien en binnengaan als je uit water en Geest geboren bent (Joh. 3:3,5): de twee zaken die Ezechiël aangekondigd heeft. Johannes is gekomen en doopt met water: een doop van bekering tot vergeving van zonden – het eerste deel van de profetie van Ezechiël 36. En hij doopt niet alleen, hij preekt ook. Hij kondigt de tweede fase van Ezechiëls profetie aan: de Geest die zal worden uitgieten. Hij die na mij komt, is sterker dan ik; Hij zal dopen met de Heilige Geest (Luc. 3:16). De Geest zal op Hem neerdalen en op Hem blijven. Hij krijgt van zijn Vader straks de beschikking over de Geest en Hij zal die uitstorten over zijn leerlingen (Joh. 1:30-35; Hand. 1:5; 2:33). Die Geest wordt door Christus verbonden met stromen van levend water (Joh. 7:38-39).

Ezechiël 36 en Matteüs 28

We zagen in het vorige artikel ('De bron van de doop') dat we bij het water van de christelijke doop moeten denken aan Gods belofte in Ezechiël 36: Hij zou zuiver water over zijn volk uitgieten en Hij zou hun zijn Geest geven. Die Geest wordt ook vaak aangeduid als een stortbui of als stroom van levend water die uit ons binnenste zal stromen.

In dit artikel kijken we vanuit Ezechiël 36 naar de instelling van de doop door onze Heiland.

De instelling

Als we de profetie van Ezechiël 36 kennen, valt er licht op de instelling van de doop door Christus, na zijn opstanding.

Hij heeft laten zien wat in het Oude Testament op Hem, op zijn werk en op zijn tijd betrekking heeft (Luc. 24:44-49; Hand. 1:1-5). Hij verklaart dat Hij zijn opdracht heeft voltooid. Hij heeft de vergeving van de zonden bewerkt. Hij heeft nu van zijn Vader alle macht ontvangen

in de hemel en op de aarde. Hij heeft van zijn Vader ook de Geest ontvangen. Hij gaat die binnenkort uitstorten en draagt zijn leerlingen op daarop te wachten. Daarna mogen ze de wereld in met het evangelie voor alle volken. Precies zoals God dat heeft beloofd voor het nieuwe verbond (Luc. 24:47-48). En overal waar ze komen, hebben ze de volken te vertellen van Christus als de vervuller van de profeten, van

Afbeeldingen en verzegelen

Jesaja en ook van Ezechiël. Ze zullen die verkondiging heel sprekend afbeelden en verzegelen in de doop.

De doop die spreekt van de vergeving van de zonden door Christus' bloed en die ook spreekt van

de Geest die nieuw leven geeft en de dopelingen wil doen wandelen in Vaders wegen. Zo zullen ze door de doop de nieuwe leerlingen van Christus in verbinding brengen met de Vader en met de Zoon en de Heilige Geest. Elke doopbediening zal het teken en zegel ervan zijn dat de profetie van Ezechiël, het rijk van God, het nieuwe verbond de dopelingen heeft bereikt. Hun wordt in woord en doop verzekerd: waar Ezechiël van sprak, water en Geest als gave van de heilstijd, mag ook jullie deel zijn.

Afgestemd op de nieuwe tijd

verbond komt er een nieuw teken van de verbondenheid met God, dat is afgestemd op die nieuwe tijd: de doop die de reiniging van de zonden door Christus en de uitstorting van de Geest symboliseert en garandeert. In deze doop leer je de HERE kennen in zijn rijkdom als Vader, Zoon en Heilige Geest. Deze doop is het teken van het nieuwe verbond waarin vergeving en vernieuwing de sleutelwoorden zijn, en waar de Geest wil doen wandelen in Gods wegen. Juist met het oog op dat laatste krijgen

en opstanding zijn discipelen de wereld in om het evangelie te verkondigen en de volken tot zijn leerlingen te maken. Daarbij krijgen ze ook de opdracht de doop te bedienen. Die doop wordt dus niet bediend op verzoek van de hoorders, maar op bevel van de Zender. Hij dient als onderstreping en bekrachtiging van het te brengen evangelie. Versteeg noemt daarom de doop de goddelijke kant van het discipelschap. In de doop stelt God onder zijn zeggenschap op grond van het volbrachte werk van Christus. Het dopen geeft de lijn aan die van God naar ons loopt.

Doopplechtigheid bij de Jordaan

Deze doop wordt het nieuwe teken van de verbondenheid met God. Bij Abraham was de besnijdenis het teken van het verbond (Gen. 17). Dat hoorde bij die tijd toen God Abraham had beloofd tot een groot volk te maken dat een zegen zou moeten zijn voor alle volken van de aarde (Gen. 12:1-3). Die besnijdenis was een ingreep in het mannelijk lid, die de zonde wegsneed en de weg opende voor het zaad dat uit hem voortkwam en dat tot een groot volk worden zou. De besnijdenis leerde Israël dat aan de bron van alle leven Gods ingrijpen stond: Hij sneed de barrière van de zonde weg en zijn genade stond aan de basis van heel het volk (C. Trimp). Nu, na Christus, is dat aloude verbond een nieuwe fase ingegaan, waarin de volken in het blikveld komen via Abrahams grote Zoon die alle macht heeft ontvangen van zijn Vader. In dit nieuwe

de discipelen van Christus de opdracht om de dopelingen te onderwijzen in de wegen van de HERE. Dat zijn nu de wegen van de Christus die van de Vader alle macht heeft ontvangen in de hemel en op de aarde: leer jullie dopelingen, zegt Christus, dat ze zich houden aan alles wat Ik jullie opgedragen heb.

Vanuit Matteüs 28

De doop is niet een door de kerk bedacht ritueel. Voor de christelijke doop is wezenlijk dat hij door Christus is ingesteld. Van die instelling lezen we in Matteüs 28.

Christus is de Zoon van David die van zijn Vader alle macht heeft ontvangen in de hemel en op de aarde. Hij is ook de grote Zoon van Abraham door wie God alle volken op aarde wilde zegenen. Deze Christus zendt na zijn dood

Er is sprake van dopen 'in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest'. Dat dopen 'in de naam van' betekent niet: namens. De uitdrukking is lastig, maar over het algemeen wordt hij opgevat als aanduiding van de verbinding die door de doop tot stand komt met de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Wie gedoopt is in de naam van de drie-enige God, is met Hem verbonden en leeft onder zijn zeggenschap. Dat Vader, Zoon en Heilige Geest hier gedrieën worden genoemd, sluit prachtig aan bij Ezechiël 36. In Ezechiël 36 kondigt God aan dat Hij zal laten zien wat zijn naam inhoudt. Overal vandaan haalt Hij zijn volk bijeen. Hij belooft zijn volk te reinigen met zuiver water. En Hij belooft zijn Geest te zullen uitgieten.

Opmerkelijk is, als gezegd, dat de doop niet wordt bediend op verzoek van de

hoorders, maar op bevel van Christus, als Zender. De doop is geen expressie van het geloof van de doper, maar is bedoeld als onderstreping en bekrachtiging van Gods kant van de boodschap die gebracht wordt: God die met zuiver water zijn volk reinigt en die zijn Geest uitgiet. Dit doet Hij niet om iets in zijn volk, maar alleen om zijn heilige naam.

Ezechiël 36 geeft als doel van de reiniging en de uitstorting van de Geest aan, dat Gods volk volgens zijn wetten leeft en zijn regels in acht neemt. Daarmee stemt overeen dat de door Christus gezonden apostelen hun dopelingen moeten leren dat die zich houden aan alles wat Christus opgedragen heeft.

Vanaf Matteüs 28 is er een nieuw teken en zegel bij het evangelie: de doop die uitbeeldt en bezegelt wat God wil met ons, namelijk ons reinigen door het bloed van Christus en ons vernieuwen door de Geest die Hij over ons uitstort en in ons doet wonen. Deze doop is het nieuwe teken van het verbond, in plaats van de besnijdenis. Het is het teken dat ons niet alleen met de drie-enige God verbindt – Hij is onze God, wij zijn zijn volk –, het is ook een teken dat heel mooi aansluit bij de nieuwe fase van Gods verbond die in Christus' bloed gefundeerd is. Christus verklaart dat Hem alle macht gegeven is in de hemel en op de aarde. Daarmee is de tijd van zijn rijk en heil ingeluid. De laatste dagen zijn aangebroken (Hand. 2:17; 1 Kor. 10:11). De dagen waarvan profeten als Ezechiël gesproken hebben. Water en Geest zijn de gaven van de heilstijd. Waar de doop wordt bediend, is het rijk van Christus gearriveerd.

Deze doop vergezelt het evangelie dat ons gebracht wordt. Zou dat evangelie alleen voor de volwassenen zijn of ook

voor hun kinderen? Zou de belofte van Ezechiël alleen de volwassenen gelden? Op de pinksterdag horen we Petrus verklaren: Bekeer u en laat u dopen om vergeving van uw zonden te ontvangen. Dan zal ook de Heilige Geest u geschonken worden, want voor u geldt deze belofte – de belofte van vergeving van uw zonden en van de Geest: daar heb je weer de profetie van Ezechiël 36! – en voor uw kinderen en voor allen die de Here erbij roept. De kinderen zijn van Gods belofte niet uitgesloten. Het evangelie dat ons bereikt heeft, is ook voor hen. Ook zij behoren bij Gods verbond en bij zijn kerk. En zijn belofte is ook voor hen die de Here erbij 'roept', zegt Petrus. Daar heb je weer het goddelijk initiatief: het is niet de mens die zich tot God begeeft, maar God die roept. De doop komt van Gods kant en is onderstreping en bekrachtiging van het evangelie dat tot de joden kwam en tot hun kinderen, en dat vanaf de uitstorting van de Geest wereldwijd gebracht gaat worden.

Ezechiël 36 en doop

Wat wordt er nog meer duidelijk als we de profetie van Ezechiël 36 op de achtergrond zien staan van de christelijke doop?

In Ezechiël 36 ligt alle nadruk op wat de HERE gaat doen voor zijn volk, alleen omwille van zijn grote naam. De doop is geen expressie van óns sterven en opstaan met Christus, maar van de tweeslag van vergeving en vernieuwing die God schenkt. Hij is dus geen bewijs of uiting van ons geloof, maar expressie van de belofte van het evangelie. De tweeslag van Ezechiël 36 – reiniging van de zonden en de vernieuwing door de Heilige Geest – is de tweeslag die ook de Catechismus bij de doop

hanteert: vergeving van de zonden in Christus' bloed en de vernieuwing door Gods Geest (HC antw. 69-74). Vanuit Ezechiël 36 hoort de belofte van de uitstorting en inwoning van de Geest uitdrukkelijk bij de doop. Niet alleen de reiniging van de zonden, ook de uitstorting van de Geest wordt beloofd. Er is vaak op gewezen dat het Nieuwe Testament geregeld de doop en de Geest met elkaar verbindt (o.a. Hand. 2:38; 8:14-17; 10:44-48; 1 Kor. 12:13; Tit. 3:5). Dat is volledig te begrijpen vanuit Ezechiël 36. Het maakt ook duidelijk hoe onaf het verhaal van enkele leerlingen in Efeze is waarover Handelingen 19 vertelt. Zij kennen wel de doop van Johannes, maar weten niet van de Geest. Ze kennen maar een half Ezechiël 36!

In Ezechiël 36 staat Gods handelen met water en Geest in contrast met Israëls afgoderij en het zich storten in de macht van andere grootheden. Daarvan wil de HERE hen reinigen. In het verlengde daarvan staat onze doop ook voor het breken met de duivel en zijn rijk. In het klassieke doopformulier vinden we het breken met de wereld van de zonde en het afzweren van en strijden tegen de duivel en heel zijn rijk met zo veel woorden terug.

Heel vaak is in het Nieuwe Testament de doop de stimulans en het motief tot een christelijk leven (vgl. bijv. Rom. 6; 1 Kor. 6:9-11; 10:1-13; Ef. 5:26; Kol. 2:12; 1 Petr. 3:21). Dat is heel vloeiend te begrijpen vanuit Ezechiël 36 waar de besprenging met water en de uitstorting van de Geest resulteren in het wandelen naar Gods wil. Dat hoort erbij als doel en als vrucht.

Door de verbinding met Ezechiël 36 wordt ook de heilshistorische plaats van de doop duidelijk: hij hoort bij de beloofde heilstijd. In de doop wordt duidelijk dat we leven in de dagen van het nieuwe verbond. De Geest die er ten tijde van Christus' leven op aarde nog niet was (Joh. 7:39), is gekomen (Hand. 16:7). We zijn hard onderweg naar de volkomen vervulling van Gods beloften en plannen. Daar sluit heel mooi de eschatologische spits bij aan die het klassieke doopformulier kent: het volkomen

Eschatologische spits

rein (!) opgenomen worden in de gemeente van de uitverkorenen waar God eeuwig geloofd en geprezen wordt. In Ezechiël 36 gaat het niet om weldaden die aan losse individuen worden geschonken. De HERE belooft zijn volk uit alle volken bijeen te brengen. Voor dat hele volk geldt een en dezelfde belofte van reiniging en vernieuwing. Ook in Matteüs 28 gaat het om één doop voor alle volken wereldwijd. In de ene doop ligt een klemmend appel tot eenheid (vgl. 1 Kor. 1:10-17; 12:13; Ef. 4:1-5).

Ten slotte: vanuit Ezechiël 36 valt niet af te leiden dat de doop door onderdompeling zou moeten geschieden. Hij is teken van de reiniging van de zonden en van de uitgieting van de Geest. Terecht spreekt daarom het klassieke doopformulier over de onderdompeling in of de besprenkeling met water.

De doop en ik

Wat kan ik van mijn eigen doop zeggen vanuit Ezechiël 36?

Naar mijn inschatting functioneert de doop in onze spiritualiteit maar weinig meer. Een doopbediening lijkt vaak een

feestje rond de dopeling en zijn familie, meer de bekroning van zwangerschap en geboorte dan een teken en zegel van het verbond en van het evangelie. Velen denken meer vanuit een algemene en vanzelfsprekende liefde van God voor het 'pareltje' dat elk kind zou zijn. De kijk op het kind wordt meer door 'positief denken' gestempeld dan door zicht op en dankbaarheid voor Gods genadeverbond. In zo'n klimaat waarin de doop verdampt, wordt de behoefte naar overdoop waarbij je echt iets beleëft, gevoeld.

Vanuit Ezechiël 36 leer ik hoe weinig het vanzelf spreekt dat ik bij de HERE hoor. Het is zijn genade. Er is vergeving en vernieuwing voor nodig en een gaan in zijn wegen. In mijn doop heeft de Here mij die toegezegd, opdat ik het in geloof aanneem. Elke keer dat ik in de kerk de doop zie bedienen, word ik eraan herinnerd dat we samen mogen behoren tot het volk waarmee de Here onderweg is naar de volkomen vervulling van zijn belofte, het volk dat mag delen in de reiniging van de zonden en de vernieuwing door Gods Geest. God de Vader wil zijn naam groot maken in een volk dat in zijn wegen wandelt. Dat

is geen kwestie van magie of van automatisme, maar van dankbaar je laten stempelen door de naam van Vader, Zoon en Geest.

Verwezen is naar:

- J. van Bruggen, *Het diepe water van de doop*, Kampen, Kok, 1997.
- C. Trimp, *Woord, water en wijn. Gedachten over prediking, doop en avondmaal* (Bij-tijds geloven), Kampen, Kok, 1985, p. 31-72.
- J.P. Versteeg, 'De doop volgens het Nieuwe Testament', in: W. van 't Spijker, W. Balke, K. Exalto en L. van Driel (red.), *Rondom de doopvont. Leer en gebruik van de heilige doop in het Nieuwe Testament en in de geschiedenis van de westerse kerk*, Kampen, De Groot Goudriaan, 1983, p. 9-133.

105 STICHTING WOORD & WERELD
Zaaien
Gereformeerde evangelisatie

106 STICHTING WOORD & WERELD
Planten & Groeien
Gereformeerde gemeenteopbouw
Ds. Henk Drost

Een tweeluik over een missionaire gereformeerde kerk. *Zaaien* gaat over het missionaire werk. *Planten & Groeien* gaat over de missionaire kerk.

Het missionaire werk gaat voorop, want daaruit is de kerk geboren. En die afkomst van de kerk heeft ook alles te maken met haar toekomst. De kerk blijft alleen op Christus' weg als ze missionair is: van harte gereformeerd én missionair!

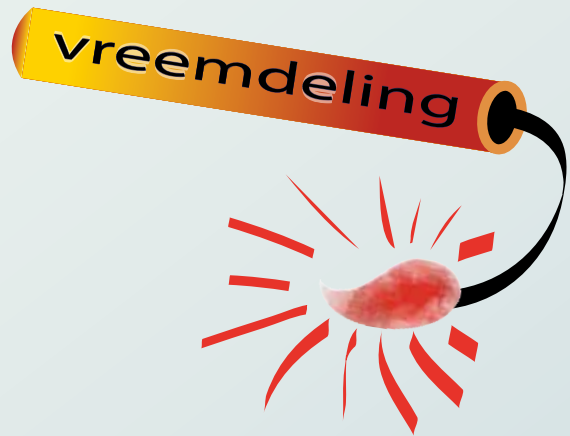
De auteur maakt duidelijk dat de combinatie gereformeerd en missionair sterk is. Gereformeerde kerken zijn vaak nog behoorlijk introvert met weinig visie op evangelisatie. Je krijgt aan de andere kant ook wel eens de indruk dat je – wil je echt missionair overkomen – het gereformeerde overboord moet zetten.

In deze boeken wordt een bijdrage geleverd om het missionaire denken en werken in de Gereformeerde Kerken op te warmen vanuit de warme leer van de genade. Voor verwerking en bespreking is materiaal opgenomen.

Prijs bij abonnement € 9,25.
Ook verkrijgbaar bij de boekhandel voor € 11,25

Bestel via www.woordenwereld.nl
(ook voor een abonnement)

Ik was een vreemdeling

Column
Rufus Pos

In de discussie over vluchtelingen en asielzoekers vliegen in stad en dorp tal van argumenten over tafel. Argumenten, onderstreept door zachte stemmen, harde stemmen, emotionele stemmen, spreekkoren, geheven vuisten en zelfs bakstenen. Maar ik mag er hopelijk toch wel van uitgaan, beste lezer, dat u het niet was die een strijker of kanonslag heeft afgestoken om uw particuliere standpunt in dezen kracht bij te zetten.

Is het u trouwens opgevallen dat u niet tot die kleine minderheid behoort die z'n mening in beton gegoten heeft? Hebt u, net als ik, ontdekt dat je mening sterk bepaald wordt door het laatst getoonde of in herinnering gebrachte beeld van anonieme asielzoekers? Je mening over vluchtelingen kan zomaar per dag veranderen. Wie opende nu spontaan voor deze daklozen zijn hart en armen toen het mee door hen in Keulen donderde? En wie zou het lukken z'n hart en armen even spontaan te sluiten bij het zien van een dood kleutertje op een vakantiestrand aan de Middellandse Zee? Je bloed kookt en een volgend moment smelt je hart.

Ons standpunt, het zal nooit eerlijk en verantwoord zijn als we ons alleen maar laten leiden door emotie. Ook ons verstand, de ratio, zal z'n duit in het zakje moeten doen. Maar dan is vervolgens de vraag: bestaan er eigenlijk wel zuiver rationale argumenten? Neem alleen al de argumenten voor het

vaststellen van een acceptabel aantal vluchtelingen in dorp, stad of land. Ieder stelt dat 'acceptabel' vast aan de hand van de prijs die hij of zij er persoonlijk voor denkt te moeten betalen. En zolang we niet uitgaan van het eerlijk delen van letterlijk alles, zullen dus altijd juist de niet-rationele argumenten het verhinderen om te komen tot een gezamenlijk vastgesteld 'acceptabel' aantal op te nemen vluchtelingen.

Niet alleen Geert Wilders strooit mensen zand in de ogen door emotionele argumenten te verkopen als het summum van logica. Ook onze overheid gebruikt verhullende taal en verpakt haar argumenten in fraai papier met de opdruk van harde valuta. Ze weet immers als geen ander dat de gemiddelde Nederlandse kiezer bijzonder gevoelig is voor het toekomstige aantal euro's in z'n portemonnee. Geert Wilders brengt, geholpen door de media, plaatsen als Geldermalsen, Oranje en Heesch dichtbij, terwijl de overheid tamboert op 'hulp in de regio'. En met dat laatste bedoelt ze dan niet uw en mijn regio, maar de in puin gegooid regio waar de vluchtelingen vandaan komen.

Eens komt er een dag dat onze mening en argumenten zullen worden doorgelicht. En het resultaat daarvan is van belang voor de plaats die we ontvangen aan Christus' linker- of rechterhand. Uit Matteüs 25 blijkt dat het geen pure menselijke logica is die onze Heer ertoe brengt mensen

hun plaats te wijzen. Niemand kan zeggen: 'Nogal logisch dat ik door Hem aan zijn rechterkant word neergezet.' Nee, want als de Here Jezus de argumenten noemt waarom sommigen aan de kant van het leven mogen staan, zijn deze geluksvogels zeer verrast. Ze vragen immers verbaasd: 'Here, wanneer hebben we U te eten gegeven en U gekleed?' Dat is niet een vraag naar de bekende weg! Ze weten het echt niet! Blijkbaar hebben ze de helpende hand uitgestoken naar mensen in wie ze totaal niet de Here Jezus herkend hebben. Misschien waren het zelfs wel moslims! Maar terwijl zij de Here niet herkenden in die hulpbehoevenden, konden deze laatsten de Here Jezus blijkbaar wel herkennen in hen die metterdaad hielpen.

Wist u trouwens dat de Here Jezus het niet alleen over honger en gevangenschap en naaktheid heeft? Hij zegt namelijk ook iets tegen degenen die *niet* aan de kant van het leven komen te staan. Hij zegt: 'Weet je waarom niet? Nu, *Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij niet op.*'

Een oplossing voor alle problemen heb ik niet. Maar het zou goed zijn dat wij ons bij elke komende discussie afvragen: hoe kan ik nu, op dit moment, in woord en daad de liefde van mijn Heer laten zien?

En toch is de wereld geen slooppand!

'... de aarde en alles wat daarop gedaan is zal platgebrand worden.'

(2 Petrus 3:10b, NBV voetnoot)

'Als je aandacht vraagt voor de opwarming van de aarde en maatregelen wilt om dat zo veel mogelijk tegen te gaan, streef je krampachtig naar een "heilsstaat" hier op aarde. Een christen moet gelovig wachten op de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. Maak je dus maar niet zo druk over onze wereld. Het gaat straks toch allemaal kapot.'

Het lijkt of Petrus hiermee instemt. Hij beschrijft (in 2 Petr. 3:10-12) de dag van de Heer in heftige bewoordingen: de hemel zakt knetterend in elkaar; de sterren aan de hemel vatten vlam, smelten weg en druipen naar beneden. Het gloeiende sterrenvuur druipet op de aarde die het ook niet meer houdt en in vlammen opgaat. Alles valt helemaal uit elkaar. Waarom zou je dan zinnig zijn op de aarde en je zorgen maken over de opwarming ervan?

Doorgaande lijn

Uit het geheel van de Bijbel wordt duidelijk dat er een *doorgaande lijn* is tussen onze wereld en de wereld die komt. God heeft alles geschapen, maar daarmee was het nog niet af. Het was Gods bedoeling dat de mensen zijn werk zouden voortzetten. God heeft er echt belang bij dat we van aanpakken weten. Paulus schrijft daarover: 'Kortom, geliefde broeders en zusters, wees standvastig en onwankelbaar en zet u altijd volledig in voor het werk van de Heer, in het besef dat door de Heer uw inspanningen nooit tevergeefs zijn' (1 Kor. 15:58).

God zal tegen zijn kinderen nooit zeggen: 'Schattig hoor, wat je gedaan hebt, maar Ik heb er niks aan!' God zal tegen zijn kinderen altijd zeggen: 'Mooi dat je het gedaan hebt!' En tot je verbazing zul je zien hoe God jouw aandeel een plaatsje geeft in de wereld die komt. Iets waar je je voor ingezet hebt, gooit God niet weg maar geeft Hij een ereplaats. En dan zegt Hij: 'Dit is het werk van mijn zoon, van mijn dochter.' We mogen het samen bewonderen. En we mogen ons er samen over verbazen dat Hij ons werk weet te gebruiken in de wereld die komt.

Scherpe breuk

Maar uit het geheel van de Bijbel wordt ook duidelijk dat er een *scherpe breuk* is tussen onze wereld en de wereld die komt. Vele profeten van het Oude Testament hebben de dag van de Heer aangekondigd als een dag van rook en vuur, als een dag waarop heel de schepping in vlammen opgaat, als een dag waarop God iets nieuws begint. Petrus heeft het daar op de eerste pinksterdag na Jezus' hemelvaart ook over gehad. Toen kwam hij met woorden van de

profeet Joël en toen had hij het onder andere over 'bloed en vuur en rook' op de aarde, over de zon die veranderd wordt in duisternis en over de maan die veranderd wordt in bloed. En daarna zou de grote, stralende dag van de Heer komen (Hand. 2). Op zijn oude dag komt Petrus daar nog eens op terug. In 2 Petrus 3 maakt hij duidelijk dat alles helemaal uit elkaar zal vallen. God komt met iets nieuws, iets wat er van tevoren niet was. Er is dus een scherpe breuk tussen onze wereld en de wereld die komt.

Toch doorgaande lijn

En toch is in 2 Petrus 3 ook sprake van een doorgaande lijn. In vers 13b schrijft Petrus: 'Wij zien uit naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waar gerechtigheid woont.' In deze woorden proef je zijn verdriet over het onrecht in onze wereld en ook zijn verlangen naar een wereld waar de gerechtigheid een vaste plaats heeft. Nu krijgen mensen vaak niet waar ze recht op hebben en gaat het er vaak oneerlijk aan toe. Maar dat is straks voorbij, want dan krijgt iedereen waar hij recht op heeft. In vers 13a schrijft Petrus: 'Wij vertrouwen op Gods belofte.' Via God is er een verbinding tussen onze wereld (die door God geschapen is) en de wereld die komt (die door God gemaakt wordt). In vers 11 schrijft Petrus: 'Als dit allemaal op die manier te gronde gaat', is het

Tekstvarianten

Over de juiste tekst van het laatste woord van 2 Petrus 3:10 is grote onzekerheid en dat zie je terug in de vertalingen.

Hieronder volgt een overzicht van tien vertaalvarianten die teruggaan op vier verschillende tekstvarianten:

	vertaling	vertaalvariant	handschriften	teksteditie
1a	Statenvertaling	verbrand worden	ruim 400 Griekse handschriften (vanaf de vijfde eeuw)	Majority Text
1b	Nieuwe Bijbelvertaling (voetnoot)	platgebrand worden		
2a	Vertaling 1951	overblijven	zeven Griekse handschriften (vanaf de vierde eeuw)	Nestle-Aland 27
2b	Willibrord Vertaling (editie 1977)	zich bevinden (voor Gods oordeel)		
2c	Willibrord Vertaling (editie 1995)	nog gevonden worden		
2d	Groot Nieuws Bijbel (editie 1999)	zich verantwoorden		
2e	Nieuwe Bijbelvertaling (tekst)	aan het licht komen		
3	Bijbel in Gewone Taal	verdwijnen	één Grieks handschrift uit de vijfde eeuw	Nestle-Aland 28?
4a	Leidsche Vertaling	niet meer worden gevonden	geen enkel Grieks handschrift	Nestle-Aland 28
4b	Groot Nieuws voor U toegelicht (editie 1977)	niets overblijven		

Tekstvariant 1 heeft heel sterke papieren omdat je deze variant aantreft in vrijwel alle Griekse handschriften van 2 Petrus 3. Rob van Houwelingen kiest voor deze tekstvariant; zie zijn proefschrift *De tweede trompet*, blz. 242-243; zie ook zijn commentaar op 2 Petrus in de serie CNT-3, blz. 93-94. Ik stem in met zijn conclusie, maar ik wil wel een paar onnauwkeurigheden aangeven met betrekking tot de tekstkritische gegevens. De handschriften die met een o beginnen (bijvoorbeeld 048) worden in zijn proefschrift gerekend tot de minuskels terwijl het in werkelijkheid gaat om majuskels. Tekstvariant 1 zou worden gesteund door twee derde van het totale aantal handschriften, maar bij die twee derde meerderheid moet je ook de vele handschriften optellen die tot het Byzantijnse teksttype behoren. In zijn commentaar komt hij met een nieuwe bespreking van de tekstvarianten en daarin vind je deze onnauwkeurigheden niet meer terug. Daar kom je wel een ander foutje tegen: één handschrift zou lezen: 'de aarde zal *verschijnen*'; dit slaat waarschijnlijk op handschrift C dat leest: 'de aarde zal *verdwijnen*'.

Tekstvariant 2 staat veel zwakker. Omdat deze variant geen goede betekenis geeft in het geheel van 2 Petrus 3, heeft Metzger er geen vrede mee. Wim Rietkerk kiest in het voetspoor van Nestle-Aland 27 voor deze tekstvariant (zie *De Titanic achterna?*, blz. 36), maar doet geen recht aan de feiten: de handschriften waar de Statenvertaling op gebaseerd is, stammen niet uit de 8-10^e eeuw maar uit de 5^e eeuw; en de tekstvariant "gevonden worden" is niet de *moelijkste* tekst maar het is een *onmogelijke* tekst.

Tekstvariant 3 zou eventueel een vrije vertaling kunnen zijn van de tekst van Nestle-Aland 28.

Tekstvariant 4 vind je in een paar handschriften van een Syrische vertaling uit de zesde eeuw (terwijl andere handschriften van diezelfde Syrische vertaling een andere tekst geven); verder vind je deze tekstvariant in een stuk of wat handschriften van een Koptische vertaling uit de vijfde eeuw (namelijk in enkele Sahidische handschriften en in één handschrift in dialect V). Dat is de zwakke basis waarop de tekst van Nestle-Aland 28 berust.

heel belangrijk hoe je je gedraagt. Laat in je dagelijks leven zien dat je op God lijkt ('heilig') en dat je vol ontzag voor God bent ('vroom'). Wie God liefheeft boven alles, houdt ook van wat God geschapen heeft. En wie zijn naaste liefheeft als zichzelf, gunt aan die naaste datgene waar hij ook van geniet. Dat is de gerechtigheid waar Petrus het over

heeft en die z'n eigen vaste plaats heeft in de nieuwe wereld die komt.

Geen slooppand

Je moet je dus niet gedragen of de wereld een slooppand is. Zulk gedrag past niet bij iemand die op God lijkt en vol ontzag voor God is. Jouw gedrag van

nu (ook m.b.t. het milieu) is van belang voor de toekomst want het is als het ware een voorbereiding op het leven in Gods nieuwe wereld.

Offer

Het boek heeft me gegrepen en nooit meer losgelaten. Vooral de titel hakte erin: *Ver van de zwijgende planeet* (C.S. Lewis). Even vanuit mijn geheugen: een aardbewoner belandt tijdens een avondwandeling onverhoeds in een ruimtevaartuig, afkomstig van een andere planeet. Hij wordt meegevoerd en zet elders in het zonnestelsel voet aan de grond. Gaandeweg raakt hij in gesprek met de planeetbewoners. Zij zijn hoogst verbaasd over die hemelsblauwe parel, die schittert tegen de pikzwarte achtergrond van het heelal. Hoe hoopgevend en stralend de planeet er op afstand ook uitziet, het is een zwijgende planeet. Een zwart gat in de ruimte. De bewoners slachten elkaar af. En verbijsterend genoeg reageren de aardbewoners niet meer op de liefde en goede bedoelingen van de Schepper. Contact verbroken. De planeet moet als verloren beschouwd worden.

Het boek maakte diepe indruk op me. Ineens kijk je vanaf een afstandje naar je eigen planeet en besef je hoe bizar het eigenlijk allemaal is. Alles waarmee je dag aan dag overspoeld wordt (oorlogsnieuws, terreur, ongeloof, klimaatproblemen, noem maar op), is vanuit een ander gezichtspunt te bizar voor woorden. 'Iedereen heeft gezondigd en ontbeert de nabijheid van God' (Rom. 3:23). 'Er is geen mens die God zoekt. Allen hebben ze zich afgewend, heel de mensheid is verdorven' (Rom. 3:11-12). Op sterven na dood.

Voor die schitterende, blauwe parel in het heelal heeft de Schepper een gewaagd en groots reddingsplan ontworpen. Dat bijna ongelooflijke plan willen de Dordtse Leerregels verwoorden.

Uit liefde koos God ervoor zijn Zoon op reddingsmissie te sturen. Het reddingssignaal moet per se de hele wereld over. Vanuit Jeruzalem via Samaria, Antiochië, Turkije, Griekenland, Italië, Engeland dringt het ook door in Nederland. Paulus' latere leven stond helemaal in het teken van deze missie. Geloof komt voort uit het horen van deze boodschap op leven en dood (Rom. 10:14-15). Ieder die de naam van de Heer aanroept, zal van de ondergang gered worden! Er staan levens op het spel, miljarden levens.

Paulus gebruikt voor de beweegredenen in God een veelzeggend woord: *barmhartigheden*. Meervoud. Diep geraakt door de ellende van mensen en het rampenplan op aarde, vanbinnen bewogen door het wegsterven van de aanbidding en de ingetreden doodse stilte. Hij besluit weer verbinding te leggen, buigt zich liefdevol voorover, raapt de gevallen mensheid op, bouwt een veilig onderkomen en neemt alle kosten voor hun redding en verzorging voor zijn eigen rekening. De komst van zijn Zoon naar de aarde is te danken aan zijn bewogen hart. De verkondiging van het evangelie niet minder. De overbrugging van de afstand en de tijd van eeuwen ook. Een veilige plek in zijn huis eveneens. Het doorbreken

van de angstwekkende stilte op die zwijgende planeet en de hernieuwd opklinkende aanbidding in allerlei landen en talen: het is barmhartigheid in veelvoud.

De Heer heeft naar ons omgezien! De hemel heeft ons niet vervloekt, God is met ons bewogen (Liedboek 1973, Gez. 169).

En moet je eens kijken wat er gebeurt, wanneer mensen zich gewonnen geven. God besloot deze mensen van Jezus Christus te 'heiligen' (DL I,9). Dat is zijn tweede doelstelling, zou je kunnen zeggen. Door zijn Geest bewogen, gaan mensen zich weer oriënteren op de hemel; het contact wordt hersteld, het zwijgen doorbroken, God sluit hen genadig weer in zijn armen, verklaart hun zijn liefde en ze ontvangen vrede met God.

Tegenover Hem weten ze zich heel klein. Ze aanbidden zijn goedheid, zuiveren hun leven en houden zielsveel van Hem (I,13). Ze houden de weg die God hun vanuit de hemel wijst. Dat gaat niet zonder vallen en opstaan. Zomaar bega je een grote vergissing, maak je een verkeerde keus, dwaal je af, raak je God kortere of langere tijd kwijt en loop je uiteindelijk volledig vast. Maar het kwijtraken van Gods nabijheid is een bittere ervaring. Bitterder dan de dood zelfs, zeggen de Leerregels (V,13). Dat nooit van je leven weer!

'Het overdenken van die weldaad is een aansporing zich ernstig en voortdurend te oefenen in dankbaarheid en goede werken' (V,12).

Dat is ook precies waar Paulus ons toe oproept, nadat hij die hele reddingsoperatie van God, inclusief de route van de boodschap over de aarde in zijn brief in beeld gebracht heeft: 'Broeders en zusters, omdat God zo goed voor ons is, roep ik u op uzelf aan te bieden als een levende en heilige offergave die Hij graag aanvaardt. Dat is de manier om God te vereren' (Rom. 12:1, Groot Nieuws).

Je leven als dankoffer voor de Schepper aan Hem aanbieden. Offereren, geven zonder iets terug te verlangen, zegt een woordenboek dan. Je offer is een gift, een uiting van je dank, liefde, waardering en respect. Die houding staat haaks staat op een houding van willen krijgen, komen halen, consumeren. De mens als egocentrische en consumerende gelukzoeker. Dat is meer de geest van deze tijd, die ook wij inademen.

De Geest uit God is wereldwijd zichtbaar bezig: al die miljarden (miljarden?) mensen die op Gods aardbol er niet langer het zwijgen toe doen, maar zich vol liefde en verwondering op Hem richten en hun leven Hem aanbieden. Als uiting van hun liefde.

Bekijk dat eens vanaf een afstandje... wat moet onze Heer daarvan genieten.

De Amerikaanse Kuyper

In gesprek met Keller

Rondblik

Henk Drost

Wie van jullie koopt boeken van Abraham Kuyper?, vroeg professor J. Kamphuis aan de studenten. Het werd stil in de collegezaal. Ik durfde ook niks te zeggen want ik wist alleen dat er met Kuyper iets niet in orde was, maar wat precies had ik nog niet door.

Als je wat meer benul van die dingen krijgt, ga je inzien dat we in Kampen via de bril van K. Schilder naar de grote voorman Abraham Kuyper keken. Bovendien had de grote Abraham een slechte rol in de Vrijmaking gespeeld. Hij leefde rond 1944 allang niet meer, maar zijn fans wilden van zijn visie een leerstuk maken waaraan je je in de kerk moet houden. Gelukkig zijn gereformeerden nogal allergisch als het erom gaat de kerk te bouwen op iets naast de Bijbel. Kortom, Kuyper was 'uit'.

Het zal Kuyper, die nogal op zijn eer was gesteld, niet vrolijk gestemd hebben als hij dat allemaal nog had meegekregen. Dat is hem bespaard gebleven. Trouwens, hij heeft dan ook niet meer beleefd hoe hij bekendheid heeft gekregen in het grote land Amerika. Een van de betere gereformeerde theologen – Tim Keller – haalt graag Kuyper

aan en maakt gebruik van zijn visies. En hij maakt veel gebruik van wat Kuyper zei over de kerk als instituut en de kerk als organisme.

Is het belangrijk??

Keller legt uit waarover hij het heeft als hij aansluit bij Kuyper. Als het over het 'instituut' gaat, hebben we het over de plaatselijke gemeente. De 'organische kerk' – zegt Keller – 'wordt gevormd door christenen die samen in allerlei formele en informele verbanden zitten, of door alle gelovigen op hun eigen plek in de wereld'.¹ Waarom pikt Keller dit aspect van de kerkleer van Kuyper op?

Hij sluit zich hier bij Kuypers denken aan om een goede visie te ontwikkelen op de taak van de kerk in de wereld. Keller geeft een boeiend en verhelderend overzicht van allerlei modellen en visies

die daarover gaan. Aan de ene kant heb je de lijn van de oude doperse visie die afstand tot de wereld houdt. Het andere uiterste is de lijn van de kerk die zich in de wereld stort met sociale actie. Wat moet je nu? Wat is de taak van de kerk? Moet je het Woord preken en afstand houden, of Gods liefde laten zien en de wereld induiken?

Keller haalt Kuyper dan uit de kast. Als het erom gaat hoe de kerk met woord en daad in de wereld moet staan, is het van belang dat het 'instituut' ook echt kerk moet blijven. De eerste taak van de kerk is aan mensen het Woord te brengen en hen via doop en avondmaal in het werk van Christus te laten delen. Maar de kerk heeft ook een diaconale taak in de wereld. Hoe ver gaat dat?

De diakenen zullen steeds belangrijker worden om aan deze liefde van de kerk handen en voeten te geven in de maatschappij en de christenen in de kerk daarin te stimuleren. Maar gaat de kerk zich dan niet te veel van haar eigen taak verwijderen als ze meedoet aan de Voedselbank? Waar blijft dan haar specifieke taak? En heb je ook

vaak in de geschiedenis niet gezien dat kerken die op de sociale toer gaan, kerken zijn (of worden) die het Woord steeds minder een plek geven in hun bestaan?

De plaatselijke gemeente heeft volgens Keller een diaconale taak, maar als het gaat om het veranderen van sociale structuren, is dat niet zozeer de taak van de plaatselijke gemeente. Dat is meer de taak van christenen die in de kerk gevoed worden om als christen te leven. Zij gaan de wereld in. Zij zijn 'de kerk als organisme'.

De kerk heeft een diaconale taak voor haar leden en de mensen in de directe omgeving. Sinds de Reformatie is het diaconaat een apart ambt in de kerk dat zich juist met dit aspect bezighoudt. Daarnaast heb je ook economisch ontwikkelingswerk en sociale hervormingen, waarmee geprobeerd wordt armoede en andere maatschappelijke problemen te bestrijden. Ik denk dat dit soort werk het best gedaan kan worden door individuele christenen of stichtingen die zij voor dit doel in het leven roepen. (Centrum Kerk, p. 271)

Op deze manier gebruikt Keller Kuyper om de kerk echt kerk te laten blijven. De kerk als instituut brengt het Woord en traint vanuit dat Woord de gemeentelieden om een 'lichtend licht' in deze wereld te zijn. Maar de kerk moet geen lobbygroep worden tussen al de andere sociale bewegingen, die het zicht verliest op haar hoofdtak.² Ze verandert de wereld door christenen te trainen die vanuit het evangelie de nood in de wereld en foute structuren kunnen aanpakken. Het is een boeiende manier om Kuypers leer zo te gebruiken dat de kerk in deze tijd op een goede manier kerk van woord en daad kan zijn.

Engaging with Keller

Nu krijgt Keller op dit punt wel forse kritiek als je eens op internet grasduint.

De tegenstanders houden zich daarbij lang niet altijd aan de mooie opmerkingen die Keller heeft gemaakt over heldere en tegelijk liefdevolle polemieken.³ Er is ook een aantal gereformeerde theologen uit Engeland, die her en der problemen hebben met de manier waarop Keller de leer 'vertaalt' naar de moderne tijd. Zij schreven het boek *Engaging with Keller*.⁴ Maar zij gaan heel respectvol met Keller in discussie over punten waar ze het niet mee eens zijn.

Een van de boeiendste bijdragen is die van dr. Peter J. Naylor. Hij gaat in op een voor Keller belangrijk punt, namelijk dat de kerk moet werken aan 'gerechtigheid' in de wereld. Hij kritiseert Kellers visie over de dubbele taak van de kerk in de wereld: zowel het brengen van het Woord als het bevorderen van gerechtigheid. Hij is bang dat het tweede ten koste gaat van het eerste. Zijn conclusie voor de kerk is: schoenmaker, houd je bij je leest. En dat is het Woord. Hij heeft me niet overtuigd. Ik denk dat Keller een fraaie poging gedaan heeft om via Kuyper de kerk bij haar leest te houden en tegelijk haar te helpen hoe je in de wereld kunt bijdragen aan gerechtigheid.

Nederland en Kuyper

Als wij hier in Nederland Keller lezen, zien we Abraham de Geweldige weer voor onze ogen oprijzen.⁵ Hij is dus nog niet 'uit'. Hij was wel wat uit onze wereld. Dat kwam door de kritiek van prof. dr. K. Schilder. Die kritiek was fel tegen de pluriformiteitsgedachte bij Kuyper over de kerk. En terecht. Want Kuyper gaat niet uit van Gods Woord,

maar heeft een mooie theorie gemaakt van alle verschillende kerken die hij als verschillende bloempjes in Gods tuin

ziet. Al die kleuren maken de tuin mooi. Zo kun je op bloemrijke wijze de bijbelse leer over de eenheid van de kerk onderschuffelen. Maar hoe werd in gereformeerd-vrijgemaakte kring gedacht over dat spreken over de kerk waar Keller bij aanhaakt?

Ik krijg de indruk dat men daar minder kritisch op reageerde. Het onderscheid

tussen instituut en organisme kon en kan ook in Nederland best wel verhelderend werken.

De hoofdlijn van de kritiek uit gereformeerd-vrijgemaakte kring op dat onderscheid was en is dat de kerk als instituut te weinig aandacht krijgt. Die ontwikkeling werd in Nederland zichtbaar in wat er gebeurde in de kerken van Kuyper, de Gereformeerde Kerken (een van de voorlopers van de Protestantse Kerk). Daar werd op een gegeven moment aan het al dan niet plaatsen van kernraketten meer aandacht besteed dan aan het werk van Christus. En zo kwamen dus alle horrorscenario's uit van hen die bang waren – zoals Peter Naylor – dat aandacht voor sociale actie de centrale plek van het Woord in de kerk zou opeisen.

Beweging

Wat we hier in Nederland gezien hebben als risico van dat onderscheid van Kuyper tussen de kerk als instituut en de kerk als organisme, zie je ook bij Keller. Hij komt op voor het instituut, maar zijn hart ligt bij het organisme. En zijn keus voor het laatste maakt dat de kerk als instituut – de gemeente – in zijn uitwerking niet de plek krijgt die ze zou moeten hebben.

Je ziet dat in zijn visie op kerkplanting. Ik heb al eerder bezwaar gemaakt tegen de visie dat je kerken moet gaan stichten om oude kerken nieuw leven in te blazen. Je ziet hier hoe voor Keller de kerk als 'instituut' een vergrijzende dame is die niet meer met haar tijd mee kan komen. In plaats van haar bij de les te houden, zegt hij dat je jonge dames nodig hebt die de taak overnemen. Dat zijn de kerkplantingen die zorgen voor uitdragen van het evangelie en tegelijk de oude kerken weer leren hoe het moet. Dit hele verhaal over kerkplantingen⁶ als dynamiek van een beweging rammelt wat de leer van de kerk betreft. Als het instituut verstart, is er bekering nodig. Als het evangelie niet uitgedragen wordt, hetzelfde. Kerkplanting is niet voor vernieuwing van de kerk, al kan dat wel een mooi bijeffect zijn. Kerkplantingen zijn alleen gezond als ze echt missionair gericht zijn.

Het kiezen voor de beweging ten koste van het instituut zie je ook in Kellers visie op samenwerken. Hij schrijft: 'De kerk als organisme omvat alle christenen op aarde die geestelijk gevormd zijn en toegerust zijn om het evangelie op heel het leven toe te passen.

Christenen in de wereld moeten we niet zien als allemaal losse individuen. Zij vormen met elkaar het lichaam van Christus, de kerk. Ook als christenen in de wereld moeten ze samen denken en samen doen, samen creatief zijn.'⁷

Nu hebben wij in het verleden wel eens kansen laten liggen door alle samenwerking buiten de deur te houden. Maar Kellers benadering is heel pragmatisch, waarbij de beweging belangrijker is dan kerk of kerkverband. In die zin heeft D.G. Hart in *Engaging with Keller* wel een punt, als hij hem verwijft niet gewoon presbyteriaan te willen zijn.⁸ Keller vindt het doel (het uitdragen van het evangelie) belangrijker

dan het middel (de plaatselijke kerk). Van daaruit komt hij tot een beweging van kerken in de stad. En de basis is Kellers visie zoals verwoord in *Centrum kerk*. Ik wreef wel even mijn ogen uit

Kerk als organisme...

toen ik dat las. Keller lijkt hier wel op Kuyper, wiens visie men ook basis van de kerk wilde maken. Alleen deden zijn fans dat en was de oude baas er niet meer bij toen dat leidde tot een kerk-scheuring, de Vrijmaking.

Vuur in de structuur

Op deze punten gaat Keller mijns inziens niet juist om met de kerk 'als instituut'. In veel andere opzichten komt hij – ook tegenover de anti-institutionele tendensen van onze tijd – mooi op voor de kerk, voor lidmaatschap van en structuur in de kerk. Daar kunnen we hem – denk ik – niet dankbaar genoeg voor zijn. Hij trekt hier bijbelse lijnen. Ik werd ook aangesproken door zijn passie dat een kerk niet in de structuren moet vastroesten, maar het vuur van de Geest laat vlammen.

De kerk heeft het Woord nodig. Dat houdt de beweging erin, vertelt Lucas blij over het vuur in de begintijd van de kerk: 'Het woord van God verspreidde zich en vond steeds meer gehoor' (Hand. 12:24; vgl. 19:20).

Noten:

- 1 Tim Keller, *Centrum Kerk*, Franeker, 2014, p. 271; zie ook p. 210.
- 2 *Centrum Kerk*, p. 210.
- 3 *Centrum Kerk*, p. 344-345.
- 4 Edited by Iain D. Campbell and William M. Schweitzer. Zie <http://epbooks.org>.
- 5 Als je het boek *Centrum Kerk* van Keller leest en daarna de beschrijving van Kuyper's kerkleer door prof.dr. C. Trimp, treffen de vele overeenkomsten; zie C. Trimp, 'De kerk bij A. Kuyper en K. Schilder', in: *De kerk. Wezen, weg en werk van de kerk naar reformatorische opvatting*, Kampen, 1990, p. 187-201.
- 6 *Centrum Kerk*, hoofdstuk 29, 'Kerkplanting als dynamiek van een beweging'.
- 7 *Centrum Kerk*, p. 210.
- 8 *Engaging with Keller*, hoofdstuk 7, 'Looking for Communion in All the Wrong Places. Keller and the doctrine of the church'.

Engaging with Keller. Thinking through the theology of an influential evangelical

Engelse gereformeerden schreven een boek met kritiek op Keller. Hun kritiek is mijns inziens vaak te zwaar aangezet. Ze behandelen het boek van Keller alsof het een dogmatiek is, leggen het onder een theologische microscoop. Maar Kellers boek wil nu net niet een dogmatiek zijn, het boek wil de vertaalslag maken naar de praktijk. Natuurlijk is het een goede regel dat je ook bij die vertaalslag niet in strijd komt met wat de Bijbel zegt, maar je moet in de apologetiek een keus maken en kunt niet alles bespreken zoals je in een dogmatiek zou doen.

Dit boek is wel leerzaam voor het inzicht dat Keller in zijn bijbelgebruik nog wel eens slordig is. In die zin is dit boek goed voor degenen die een grote fan van Keller zijn. Ik heb nu voor de zoveelste keer de verhalen van de *Church Growth Movement* en Keller gelezen over de plek van de stad in de Bijbel. Daar worden bijna principiële conclusies uit getrokken. Ik ben niet overtuigd. De Bijbel is geen handboek over de stad. Er wordt te veel ingelezen.

Bidden om de Heilige Geest

Aanleiding voor dit artikel is de vraag van een gewaardeerde lezer. Hij schrijft: 'In de kerk hoor je steeds *bidden om de Heilige Geest*. Mijn vraag is: klopt dat wel?' Hij wijst erop dat wij toch als gelovigen Gods Geest hebben ontvangen. Waarom dan nog bidden om de gave van de Geest?

De redactie speelde mij deze vraag toe, wellicht dachten ze: jij hebt zo veel over de Heilige Geest en zijn werk geschreven, zet je tanden maar eens in deze vraag! Nu, dat doe ik met genoegen, omdat ik deze vraag bijzonder actueel vind voor wat wij in Christus mogen bezitten.

Gelovigen hebben de Geest

De vraagsteller heeft het bij het rechte eind, wanneer hij zegt dat we als gelovigen de Geest *hebben* ontvangen. De apostel Paulus stelt het heel cru: 'Maar als iemand de Geest van Christus niet heeft, die is niet van Hem' (Rom. 8:9 HSV). Het is voor Paulus onafscheidelijk: je behoort bij Christus, dan deel je ook in de gave van zijn Geest!

Dat onderwijs van de apostel vinden we ook elders in het Nieuwe Testament. Gelovigen hebben de Heilige Geest.

Zij mogen weten dat ze, toen ze tot geloof kwamen, verzegeld zijn met de Heilige Geest (Ef. 1:13), dat die Geest hen leidt (Rom. 8:14), hen vernieuwt naar Christus' beeld (2 Kor. 3:18), en dat ze door die Geest leven en Hem als onderpand bezitten van de toekomst die hun wacht (2 Kor. 5:5). Hun bidden mag zijn een 'bidden in de Geest' (Ef. 6:18), terwijl zij van het geheim kennis hebben dat de Geest in hen zelf voor heiligen pleit (Rom. 8:26). Wat de Heilige Geest ons bij de doopvont belooft, 'dat Hij in ons wil wonen en ons tot levende leden van Christus wil maken, door ons toe te eigenen wat we in Christus hebben, namelijk de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven',

wordt werkelijkheid bij hen die in de Here Jezus geloven. Daarbij is sprake van *groeien* en *toenemen*. Er is een opgaande lijn! Paulus spreekt over groeien naar Christus toe (Ef. 4:15), en over een toenemen in geloof (2 Tess. 1:3) en in de liefde (1 Tess. 3:12). Het is het 'steeds meer' waarvan de Heidelberger spreekt (zd. 48) en de Dordtse Leerregels getuigen (V,2).

Bidden tot de Geest

Wat we in het Nieuwe Testament lezen, roept best een vraag op. Het is de vraag van onze abonnee. Wanneer we als christgelovigen de Heilige Geest in ons aanwezig en bezig mogen weten in ons leven, waarom dan nog bidden om zijn komst?

Een zeer oud kerkelijk gebed is zelfs het 'Veni Creator Spiritus' (Kom Schepper Geest), waarvan we de echo nog horen in de gebeden bij het avondmaal: 'Geef ons daartoe uw Heilige Geest'; 'Zend ons uw levendmakende Geest'. De liturgische beeldenstormers van vandaag beseffen niet hoe de *epiclese*,

het aanroepen van de Heilige Geest, een vast bestanddeel eeuwenlang is geweest, juist als het avondmaal werd gevierd. Er werd gebeden in het besef dat we in de waardige viering geheel afhankelijk zijn van de bijstand van de Geest.

Zeker, bij Rome is de *epiclese* sterk betrokken op de heiliging van brood en wijn. Maar de reformatoren hebben haar terecht betrokken op de *avondmaalsgangers*. Dat is ook het geval in onze avondmaalsformulieren. De Heilige Geest wordt aangeroepen om ons door de tekenen te sterken in ons geloof.

Het is waar dat we in het Nieuwe Testament nergens een direct aanroepen van de Geest tegenkomen, zoals we dat wel vinden wanneer het om de Here Jezus gaat. Denk aan Stefanus die stervend riep: 'Here Jezus, ontvang mijn geest' (Hand. 7:59) en aan de bede in Openbaring 22:20: 'Ja, kom Here Jezus!' Het oude kerkgebed 'Veni Creator Spiritus' gaat zeker niet terug op het Nieuwe Testament. Maar des te opvallender is dat de Geloofsbelijdenis van Nicea, ook zeer oud, van de Heilige Geest zegt dat Hij samen met de Vader en de Zoon *aangeboden* en verheerlijkt wordt. Wat de aanbidding betreft, mogen

wij dus de Geest niet vergeten! Ik denk dat we hier nog wel wat in te halen hebben. Ik hoor 's zondags gebeden die gelukkig veel aanbidding kennen van de Vader en de Zoon, maar zelden lofprijzing van *de Heilige Geest*. En dat terwijl er zo veel reden is om ook Hem te aanbidden en te prijzen. Het is toch geweldig dat Hij, de Heilige, in ons zondaren wil wonen, dat we zijn tempel mogen zijn, dat Hij ons gesloten hart voor het evangelie geopend heeft en ons leven lang bezig is om Christus gestalte in ons te doen krijgen? Ik denk vaak: als er Eén trouw is in mijn leven, dan is het *de Heilige Geest* die mij, koppige zondaar, vasthield, mij (door

het Woord) terugfloot en zo vaak ik kleingelovig was, mij met de Psalmen onderwees. Wanneer we de eindstreep behalen, is het toch echt: 'Niets uit ons, alles door Hem, zo kom ik in Jeruzalem.' Daarom: vergeet het bidden *tot* de Geest niet! Aanbid Hem, prijs Hem, dank Hem, die ons als Trooster (Helper) en Leidsman is gegeven. Een goed voorbeeld vinden we in Gezang 103 (Geref. Kerkboek): 'O, Schepper, Geest, woon in uw kerk', waarin het oude 'Veni, Creator Spiritus' een echo krijgt.

Bidden om de Geest

Het wordt tijd dat ik kom tot het klokhuis van de appel: moeten we als gelovigen nog bidden *om* de Heilige Geest die ons toch gegeven is?

Het is opmerkelijk dat de Heidelberger in zondag 45, terwijl hij het heeft over *christenen*, niettemin zegt dat ze moeten bidden: 'Omdat (...) God zijn genade en zijn Heilige Geest alleen geven wil aan hen die van harte en zonder ophouden Hem daarom bidden en daarvoor danken.'

Als je blijft: het onderwijs van de kerk is heel duidelijk, ook gelovigen moeten zelfs *zonder ophouden* bidden om de Heilige Geest! Want hun leven met de Here wordt steeds weer bedreigd. Er zijn doodsvijanden die op hen loeren: de duivel, de wereld en hun eigen vlees. Als je weten wilt hoe kwetsbaar wij zijn, lees dan dat prachtige pastorale hoofdstuk V van de Dordtse Leerregels. Daar zie je hoe Gods kinderen alleen kunnen volharden door de trouw van Gods Geest. Die hulp van de Geest moet *telkens weer* afgebeden en ingeroepen worden.

Dat de Heilige Geest in ons woont en ons gegeven is, maakt het voortdurende bidden om zijn bijstand niet overbodig! Een leven *in* en *uit* de Geest is niet mogelijk zonder een gedurig bidden en smeken in de Geest (Ef. 6:18). We zijn als gelovigen in Christus. Met Hem gestorven en opgewekt. Maar Paulus is zelfs in barensood 'totdat Christus gestalte in u krijgt' (Gal. 4:19). En dezelfde apostel spreekt niet in de verleden tijd, maar in de tegenwoordige tijd tot de Efeziërs: 'dat u vernieuwd wordt in de geest van uw

denken, en u bekleedt met de nieuwe mens' (Ef. 4:23-24). Zo zien we dat het 'zijn in Christus' uitwerking moet krijgen in het leven van Gods kinderen. Je hoort Paulus dan ook steeds weer *bidden* om dat leven uit Christus.

Zo staat het ook met ons leven uit de Geest die ons geschonken is. Wil dat opbloeien en groeien, dan is onze gebedsactiviteit onmisbaar. In het verbond geldt de regel dat de Here zijn gaven alleen geeft aan hen die Hem daarom van harte gelovig vragen (vgl. Mat. 7:7).

Het klokhuis van de appel

Ja, de Heilige Geest woont in gelovigen. Ze zijn zijn tempel. Maar Hij wil net als de Vader en de Zoon wel *gebeden* zijn om zijn werk in ons en aan ons! Hij gaat als de inwonende Geest niet automatisch aan het werk. Ook bij Hem geldt: 'Bid en u zal gegeven worden.' Zijn hulp, zijn kracht, zijn bescherming, zijn bidden.

Verhoring

Als één ding duidelijk is in de Schrift, is het wel dat het gebed om de Heilige Geest *altijd* wordt verhoord. Niet al onze wensen worden vervuld. Maar wie om de Geest bidt, mag weten dat hij ontvangt wat hij vraagt. De Here Jezus troost ons zo, wanneer Hij zegt: 'Als jullie dus, ook al zijn jullie slecht, je kinderen al goede gaven schenken, hoeveel te meer zal de Vader in de hemel dan niet de Heilige Geest geven aan wie Hem erom vragen' (Luc. 11:13).

Wanneer het om de Heilige Geest gaat, wordt niemand die gelovig vraagt, teleurgesteld! Die verhoring is rijk en veelkleurig.

Op ons gebed wil de Geest het 'meer en meer' van onze catechismus werkelijkheid bij ons maken (2 Kor. 3:18). Er komt groei in geloof en liefde. Er is zelfs sprake van 'grote volheid' (1 Tess. 1:5).

Hij is het ook die ons *verlicht* (Heb. 6:4) en ons doet weten wat ons door God geschonken is (1 Kor. 2:12). Ons verstand is verduisterd. We hebben echt het licht van de Heilige Geest nodig om de rijkdom van het evangelie te verstaan. Daar bidden wij met name om in de kerkdienst wanneer we ons schikken voor de verkondiging (zie de gebeden in het Gereformeerd Kerkboek). De Bijbel lezen en naar de Bijbel horen vraagt altijd weer om de verlichting van de Heilige Geest!

Nog een apart geschenk bij dit alles is de *vervulling* met de Heilige Geest. Paulus leert ons daar nadrukkelijk om te vragen (Ef. 5:18). Wie met de Geest vervuld is, wordt door Hem *beheerst*, geheel in beslag genomen en door Hem toegerust. Dat is geen eenmalig gebeuren, blijkens de werkwoordsvorm die de apostel gebruikt. Het gaat om een steeds weer vol worden met de Heilige Geest. Juist in crisissituaties is er de Heilige Geest die ons vol wil maken met zijn kracht (Petrus, Hand. 4:8; Stefanus, Hand. 7:55; de gemeente, Hand. 4:31) en in ons spreekt (Mat. 10:20). Maar al is er sprake van een bijzondere toerusting door de Geest in crisissituaties, Paulus is in Efeziërs 5 duidelijk over een werkzaamheid van de Geest, die gericht is op de toerusting van de gelovigen met het oog op een echt christelijke *levenswandel*. Die kan kenmerkend niet zonder vol te zijn met de Heilige Geest. Of wij ook beheerst moeten worden door die Geest! En als gelovigen moeten we oppassen Hem niet te bedroeven (Ef. 4:30).

Bid elke dag

Ik hoop onze vraagsteller wat geholpen te hebben. Niemand kan zeggen: 'Jezus is de Heer, dan door de Heilige Geest' (1 Kor. 12:3). Laten we Hem dan ook aanbidden als de Heer die levend maakt en ons leven lang bij dat leven bewaakt. En laat er in onze kerken maar veel gebed zijn *om* de Heilige Geest naar het voorbeeld van Juliana van Stolberg, die haar jonge zoon Willem bij het Brusselse hof de wijze raad gaf: 'Mijn zoon, bid elke dag om de Heilige Geest.'

Missionair: hoe doe je dat?

Leren van Keller

Gelezen
Henk Drost

Er is gelukkig binnen de gereformeerde wereld heel wat meer aandacht gekomen voor de missionaire taak van de kerk in de wereld.

Missionaire stilstand

Het ideaal 'missionaire gemeente' ligt gereformeerden tegenwoordig ook voor in de mond. En natuurlijk helemaal terecht. Wie de Bijbel leest van A tot Z, raakt onder de indruk van Gods zending.¹ Een kerk die onder de indruk is van de Bijbel, is een kerk die hart heeft voor de zending.

Maar dat hoge ideaal is lang niet overal geland in de kerken. Soms is een bepaalde groep met dat ideaal op de loop gegaan, terwijl ze hun eigen ideeën in de gemeente proberen door te duwen. Dat geeft dan een tegenbeweging en het resultaat is stilstand. En waar het juist de leiding – wij zeggen: de kerkenraad – zou moeten zijn die hart heeft voor de missionaire beweging en die aanstuurt, zie je ook in de praktijk dat daarvan over het algemeen weinig terecht komt. Het is ook best moeilijk om praktisch de vertaalslag te maken.

Een hulpboek

Het boek *Centrum kerk* van Tim Keller is een boek dat vanuit goede theologie een praktische handreiking wil geven. Keller weet veel moois tevoorschijn te halen. Hij citeert theologen als Maarten Luther en Jonathan Edwards, evenals 'onze' gereformeerde theologen Herman Bavinck en Abraham Kuyper. Wie deze namen voorbij ziet komen, denkt dan dat Keller een duizelingwekkend theologisch boek schreef waarmee een theologische bolleboos zich voor een poosje uit de wereld terug kan trekken. Maar Keller is helemaal geen studeerkamergeleerde die zich opsluit. Hij is een geleerde die uit de rijkdom van de christelijke (en gereformeerde) traditie put om een visie te ontwikkelen voor de taak van de kerk in deze tijd. Er zijn wel punten waar je vragen bij kunt stellen², maar ik wil eerst mijn enthousiasme uitstralen over alles wat geboden wordt.

Gemeentetheologie³

Het is theologie die je kunt gebruiken om een visie te ontwikkelen waarmee je in de praktijk aan de slag kunt. Maar het boek stijgt boven het niveau van 'tips en trucs' uit. Het geeft stevige kost. Het is niet simpel. Een collega klaagde dat hij het zwaar vond. Als theologen al zo beginnen...!? Hij heeft wel gelijk, maar het zou zonde zijn dit allemaal te laten liggen.

Er staat in het begin van dit boek een deel over wat het evangelie nu is en hoe vernieuwing door het evangelie werkt.⁴ Dat kun je gebruiken als je meer praktisch met evangelisatie aan de slag wilt. Dat is mooi leesvoer voor de evangelisatiecommissies. Dat zijn de commissies in de kerk die de ondankbare taak hebben iets te promoten waarvoor de gemeente geen interesse heeft. Kellers visie heeft meer te maken met de gemeente dan met een commissie. Zijn boek levert veel inzichten voor hen die leiding moeten geven in de kerk. Je kunt als kerkenraad het boek gebruiken om een visie te ontwikkelen wanneer je leiding moet

geven aan een liturgische discussie⁵ (die de sfeer in veel gemeenten verziekt). Kortom, als je even doorbijt, kun je veel leren voor het werk in en vanuit de kerk.

Je taak als gemeente

Missionair zijn is iets van de gemeente, en de kerkenraad heeft de taak dat te initiëren en te stimuleren.⁶ De eerste taak is als leiding van de gemeente je af te vragen wat de opdracht voor jouw gemeente is. Die wordt bepaald door de gaven die de leiders en de leden van Jezus krijgen. Verder speelt daarbij ook de sociale context een rol.⁷ Dit zijn al een paar zaken waarover een kerkenraad mijns inziens een heel vruchtbare avond zou kunnen hebben.

Ja ja, mooi gezegd, maar hoe word je een missionaire gemeente?
Keller noemt drie punten.

Missionaire gemeente 1: gelovigen

Het is wel heel bijzonder dat een theoloog als Tim Keller die zo positief vanuit gereformeerde uitgangspunten werkt, zo veel invloed heeft. Ik ben er vast van overtuigd dat het ook de Gereformeerde Kerken kan helpen om weer wat meer vanuit de gereformeerde visie over evangelisatie na te denken en niet klakkeloos achter hypes aan te rennen die goed werken, zoals de Alpha-cursus. Bij gebrek aan eigen visie wordt zoiets dan omarmd. Ik bedoel hier niet in de eerste plaats kritiek op de Alpha-cursus te geven, maar op het gebrek aan visie waarmee de kerken (kerkleden) zich in dat soort projecten storten.

Keller leert ons vanuit de Reformatie te denken. Als het over evangelisatie gaat, sluit hij aan bij Luther, die het had over de taak van alle gelovigen in de kerk. Iedere christen heeft een taak. Evangelisatie loopt via de relaties van de kerkleden. Dat is ondertussen wel een algemeen geaccepteerd (theoretisch) idee waarmee in de praktijk nog te weinig (praktisch) is gedaan. Dit boek

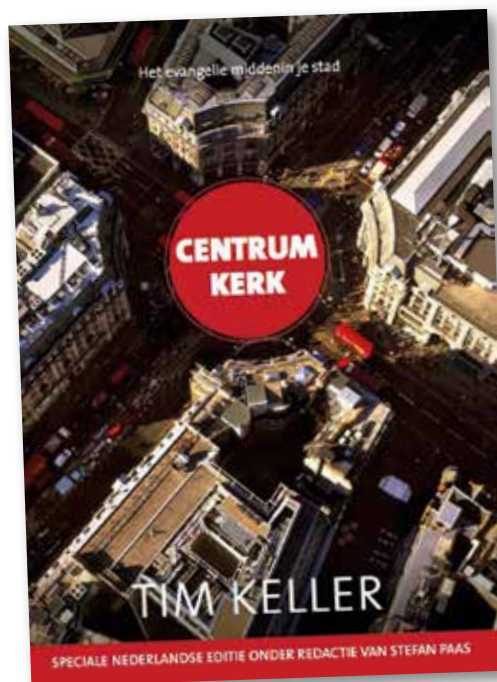
kan je helpen.

Keller laat zien wat relatie-evangelisatie inhoudt. Hij benadrukt dat we als christenen dicht bij de (ongelovige) mensen om ons heen moeten staan, we zijn ook maar mensen zoals zij. Maar naast het echt mens-zijn moeten we ook tussen de mensen echt christen zijn, dat wil zeggen dat we anders zijn.

'We kunnen iets betekenen voor het evangelie als we net zo zijn als de mensen om ons heen, maar tegelijkertijd totaal anders zijn en helemaal niet op hen lijken, terwijl we wel steeds zichtbaar en betrokken zijn.' (Centrum Kerk, p. 252)

Dit boek bewijst dan zijn waarde voor de praktijk, als het vanuit deze visie komt tot heel praktische tips over omgang met de burens en omgang met je collega's en vrienden. De missionaire gemeente – dat ben je zelf!

Maar: veel kerkmensen geven niet thuis. Dat is onze zwakte. Maar voor je te kritisch wordt, moet je eerst kijken wat er aan de hand is. Het is bij ons vaak gebrek aan motivatie en moed. Te veel kerkmensen komen naar de kerk om te kij-

ken wat er voor aanbod is (vandaar al dat gedoe over liturgie) en leven door de week te weinig uit het evangelie.

Dat is het pijnpunt. Keller geeft ook mooi en pastoraal aan dat velen best wel gemotiveerd zijn om hun nek uit te steken voor Jezus, maar het idee hebben dat ze dat niet kunnen. Dat is nu weer zo'n punt waar je een helpende hand moet reiken: missionair leven – hoe doe je dat?⁸

Missionaire gemeente 2: toerusting

Geweldig vind ik in dit boek de visie met de vele praktische uitwerkingen op het gebied van toerusting van de gemeente. Ik ben er zelf ook steeds meer van overtuigd geraakt dat een missionaire kerk vooral een toerustende kerk is.⁹ Keller geeft daaraan handen en voeten door gewoon op de kerkvloer te beginnen.

'Veel christenen zijn relationeel niet erg vaardig omdat ze niet erg gemotiveerd zijn, niet genoeg geven om de mensen om hen heen of er niet veel van weten. Hier is gelukkig prima iets aan te doen, door de gemeenteleden pastoraal stevig te ondersteunen.' (Centrum Kerk, p. 255)

De visie van mannen als Luther en Kuyper gebruikt Keller dan om heel praktisch aan te geven hoe een kerk de leden van de gemeente kan helpen en instrueren. Ik kan het iedereen aanraden daardoorheen te worstelen.¹⁰ Het lijkt me een sterke visie die heel vruchtbaar kan zijn om een meer krachtig missionair gereformeerde kerk te worden.

Belangrijk is dat we als christenen niet alleen moeten *praten* over het evangelie, maar het evangelie ook 'leven' door daden van barmhartigheid en gerechtigheid. De kerk kan de leden daarbij onder andere helpen door hen te instrueren hoe ze christen kunnen zijn op de plek waar ze werken.

Daar liggen veel kansen. Ook hier pakt Keller een belangrijk motief uit de Reformatie op: we dienen God net zo goed in ons werk als in de kerk. Jezus

in je leven betekent dat je anders bent in en op je werk, namelijk waarom je het doet, hoe je het doet. En dat zal vragen oproepen.

'Wie vandaag missionair wil zijn, moet leken toerusten voor de volgende drie dingen:

1. *Je getuigenis kunnen geven aan de mensen om je heen, zoals je familie of netwerk.*
2. *Je naasten liefhebben en naar gerechtigheid streven in buurt en stad.*
3. *Je geloof integreren in je werk zodat je ook op of via je werk met cultuur kunt omgaan.'* (Centrum Kerk, p. 244)

Missionaire gemeente 3: open huis

Dit materiaal van Tim Keller is prima te gebruiken in preken en toerusting. Dat maakt de kerk missionair op een natuurlijke manier. Als je de taak van de christen in de wereld uitdiept en er samen over praat en elkaar ondersteunt, wordt de kerk meer missionair zonder

dat we elkaar meteen in de gordijnen moeten jagen over 'de missionaire gemeente'. Deze aanpak van Keller is realistisch omdat hij laat zien waarom christenen het vaak zo moeilijk vinden om levende getuigen van onze Heiland te zijn. Tegelijk wijst hij een weg zodat christenen die veranderen, gaan opvallen en zo gebruikt kunnen worden door God om mensen naar zijn gemeente te brengen.

En staat de gemeente dan met open armen klaar of worden vreemdelingen de kerk weer uitgestaard? Keller pleit voor het organiseren van allerlei bijeenkomsten waar niet-gelovigen in contact kunnen komen met het evangelie. Je kunt denken aan een avond over een actueel thema waar je de realiteit verbindt met het evangelie. Gemeentelieden zijn welkom als ze iemand van buiten de kerk meenemen. Je kunt mannen uit de gemeente uitnodigen die weer hun contacten meenemen om samen je leven te zetten in het licht van het evangelie. Keller noemt een aantal voorbeelden die je zo kunt organiseren.

Je hebt dan niet alleen bijeenkomsten in je gemeente die gericht zijn op de

gemeentelieden, maar ook op buitenstaanders. In deze 'veilige ontmoetingsplaatsen' kan het evangelie van mond tot mond gaan en als God het geeft, van hart tot hart.

N.a.v.: Tim Keller, *Centrum Kerk. Het evangelie middenin je stad* (speciale Nederlandse editie onder red. van Stefan Paas), Van Wijnen, Franeker, 2014, ISBN 9789051944792, 400 pag., prijs € 29,95

Noten:

- 1 Zie 'Kerk in heilshistorisch perspectief', in: C.J. Haak, *Kerk in de 21^e eeuw. Weer kerk voor de wereld zijn*, Kampen 1999, p. 29-59.
- 2 Ik denk met name aan de leer over de kerk. Zie daarvoor mijn artikel elders in dit nummer.
- 3 Zo noemt Stefan Paas in de inleiding terecht het boek een gemeentetheologie van de beste soort: gericht op de christenen die willen nadenken over hun geloof en positief gebruikmaken van de traditie (p. 9).
- 4 Deel I van het boek gaat over het evangelie en vernieuwing door het evangelie. Dat zijn de hoofdstukken 1-6.
- 5 Zie hoofdstuk 23, 'Mensen verbinden met God'.
- 6 Wat ik in dit artikel wat uitwerk, noemt Keller 'Dynamisch pastoraat opzetten' (p. 252-260). Hij gebruikt die term veel breder dan wij doen, o.a. voor missionair werk. Dat is allemaal nogal verwarrend, want pastoraat in Nederland gaat over het helpen van de schapen van Christus binnen de kerk. Ik weet niet of het anders vertaald had kunnen worden. Het is nu niet helder.
- 7 *Centrum Kerk*, p. 269, 323, 341.
- 8 Zie hoofdstuk 20, 'Waar gaat het om in de missionaire kerk?', en hoofdstuk 21: 'Missionair leven, hoe doe je dat?'
- 9 In het boek *Geestrijk leven* heb ik benadrukt hoe de gemeente een toerustingscentrum kan zijn (Barneveld, 2006, p. 158-160 over lerende gemeente).
- 10 In het derde deel van het boek gaat het over het verbinden van mensen met God, met elkaar, met de stad en met de cultuur. Dat zijn de hoofdstukken 22-26.
- 11 *Centrum Kerk*, p. 85.

Geef mij maar Keller

Het boek *Centrum Kerk* is in verschillende versies uitgegeven. Naast de Amerikaanse uitgave is er ondertussen een Nederlandse en ook een Europese versie. Dat is wel mooi opgezet. Vanuit hun eigen context geven theologen dan een reactie. Ik moet zeggen dat mijn enthousiasme over Kellers boek wel een opdoffer kreeg toen ik de Nederlandse bijdragen las.

Ze verschillen nogal, maar je hoort steeds kritiek op de 'stevigheid' van Keller. Hij wil wel de cultuur in, maar niks van het evangelie afdoen. In de Nederlandse bijdragen lees ik te veel dat het evangelie zelf ter discussie wordt gesteld.

Ik word niet echt opgewekt van die manier van theologiseren en de kerk lijdt mijns inziens onder de trend dat alles in de mixer van de contextualisatie (het evangelie brengen in een bepaalde cultuur) moet.

Juist van Keller kunnen we leren wat belangrijk is en hoe tegelijk Gods waarheid overeind blijft. Hij schrijft over contextualisatie: 'De grote missionaire uitdaging is de boodschap van het evangelie zo te verwoorden voor een nieuwe cultuur dat de boodschap niet onnodig vreemd overkomt, en tegelijk het aanstootgevende karakter van de Bijbelse waarheid niet weggelaten of verdoezeld wordt.'¹¹

Vorbereitung

*Hun harten voelden zij als boeken
in Gods geduchte hand gelegd,
en wisten, dat Hij al hun slecht
gedrag gerecht zou onderzoeken.*

*Zij lazen bang en hunk'rend mee
en zagen wat Zijn vingers wezen.
Was er niets goeds? Hun schaamte en vrezen
groeiden tot een verschroeiend wee.*

*God had de boeken dichtgedaan
en zou het grote vonnis spreken.
Toen dorst hun stem de stilte breken:
O Here Jezus, neem ons aan!*

*En 't bonzend hart, dat ze in zich vonden,
was vlekkeloos en zonder zonden.*

Willem de Mérode

Om dit gedicht te begrijpen moeten we flink terug in de tijd. Vorbereiding voor het heilig avondmaal. Er was een tijd dat elk gezin bezoek kreeg van ouderlingen met de vraag of er geen belemmeringen waren om aan te gaan aan het avondmaal. De gelovigen in dit gedicht voelen zich alsof ze door God gelezen worden als boeken. Een angstig gebeuren. Hun vrezen groeiden tot een verschroeiend wee. Prachtig hoe ze hun Heiland aanroepen in hun angst voor het grote vonnis van God. En dan die magnifieke slotregels!

Royaal ruimte voor gehandicapten

Op de dag dat ik deze Persrevue samenstel, debatteert de Tweede Kamer weer over het VN-gehandicaptenverdrag uit 2006, dat Nederland nog moet gaan ondertekenen. Met name de VVD heeft daar moeite mee. In *Christelijk Weekblad* van 8 januari 2016 schrijft Carla Dik-Faber (Kamerlid voor de Christen-Unie) over de bepaald niet florissante plaats van gehandicapten in onze Nederlandse samenleving. Daarom schrijft ze erover onder de titel 'Emancipatie van gehandicapten'. Ze schetst in kort bestek helder hoe in een seculiere samenleving mensen niet meer kunnen omgaan met gebrokenheid. Ze vertelt eerst iets over een aantal jonge vrouwen met een beperking die aan de wieg staan van de beweging 'Wij staan op!' Behalve de moeite die een handicap zelf geeft, ervaren zij ook extra tegenslag van de kant van de overheid en de samenleving. Ze schrijft:

'Als je in een rolstoel zit, wordt er over je heen gepraat.' 'We hebben een dagtaak aan onze beperkingen en de overheid kan dat veranderen door goede wet- en regelgeving.' Het zijn slimme meiden. Doorzetters. Sommigen studeren aan de universiteit, maar ze moeten heel wat hobbels nemen om zover te komen. Soms letterlijk, omdat collegezalen niet goed toegankelijk zijn voor mensen in een rolstoel. 'Wij willen hetzelfde als jullie, maar voor jullie is dat vanzelfsprekend.' Een zin om op door te kauwen. Soms zijn beperkingen niet zichtbaar. Bijvoorbeeld als mensen visueel gehandicapt zijn. Of autistisch, of dementerend. Nederland kent twee miljoen mensen met een licht verstandelijke beperking. Twee miljoen. Zeker weten dat u en ik velen van hen kennen. Voor hen wordt onze samenleving steeds ingewikkelder.

Facebook en andere sociale media zijn fantastisch, maar je bankzaken en zorgverzekering regelen met de computer is toch wat anders.

Ook dagelijkse dingen zoals een boodschap doen of reizen met het openbaar vervoer worden steeds ingewikkelder. Zonder pinpas, ov-chippas en verzekeringspas kom je nergens meer. Hoeveel mensen storen zich niet aan iemand die staat te stuntelen bij de kassa of NS-kaartautomaat? Grote kans dat iemand het gewoon echt niet begrijpt. Hoe vaak heb ik me eigenlijk geërgerd?

Onze samenleving is helemaal niet ingericht op mensen met een beperking. De Wet Passend Onderwijs moet ervoor zorgen dat kinderen met een beperking ook naar school kunnen gaan. Een prachtig ideaal, maar zorgkinderen hebben op school onderwijs én zorg nodig en dat wordt uit verschillende potjes betaald. Alsof dat nog niet ingewikkeld genoeg is, steggelen gemeenten en zorgverzekeraars onderling wie welk deel van de zorg betaalt.

Dan is er de participatiewet, die ervoor moet zorgen dat mensen met een arbeidsbeperking een gewone arbeidsplek krijgen bij een gewoon bedrijf. Als dat niet lukt, is er de Quotumwet als stok achter de deur. Die regelt dat werkgevers een boete betalen voor iedere niet-gerealiseerde arbeidsplaats. Intussen zijn er ook bedrijven die wel mensen met een beperking willen aannemen, maar zich niet door de bureaucratie heen kunnen worstelen. Inclusie is prachtig, maar wet- en regelgeving kan niet het enige antwoord zijn.

Dieper nog is de vraag of mensen met een beperking überhaupt welkom zijn in onze samenleving. Prenatale screening leidt steeds vaker tot het afbreken van een zwangerschap. Ook bij aandoenin-

gen die prima met het leven verenigbaar zijn, zoals een hazenlip of syndroom van Down. Ouders die een kind met het syndroom van Down geboren laten worden, krijgen van onbekenden te horen dat ze volgende keer een test moeten laten doen. Ziekte en lijden kunnen we steeds moeilijker een plek geven in het leven. Bij ziekte kijken we op internet naar mogelijke behandelingen en vertellen de arts in de spreekkamer wat we van hem of haar verwachten. Het is natuurlijk mooi dat er medisch-technisch gezien steeds meer kan, maar we accepteren steeds minder dat er soms geen behandeling meer mogelijk is. Ook ouderdom en aftakeling hoeven we niet meer te ondergaan. In het nachtkastje ligt een laatste-wil-verklaring. De Levensindiekliek voorziet. De roep om een laatste-wil-pil van Drion wordt steeds luider. Het VN-gehandicaptenverdrag zal deze maatschappelijke realiteit niet in een handomdraai veranderen. Toch is het meer dan symbolisch dat Nederland dit verdrag ratificeert. De Nederlandse overheid spreekt uit dat mensen met een beperking kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven en de universele rechten van de mens kunnen genieten. Voor de ChristenUnie betekent dit dat we artikel 1 van de grondwet willen veranderen. Het non-discriminatiebeginsel moet ook gaan over handicaps en chronische ziekten. En we willen een maatschappelijk debat over de geboorte van kinderen met een beperking. De wereld zou te klein zijn als we kinderen selecteren op geslacht. Waarom kan dat dan wel op handicaps? Na emancipatie van vrouwen is het tijd voor emancipatie van gehandicapten.

Protestantse bisschoppen

De PKN is druk bezig met het kritisch bezien van eigen organisatie, structuren en functioneren. Het is allemaal te log, topzwaar en inefficiënt geworden, zo is de algemene beleving. In het kader van de gewenste afslanking van het logge lichaam en de efficiëntie is koers gezet richting de instelling van bisschoppelijke figuren. Het gaat om vrijgestelde voorzitters van de acht regionale classes die de huidige 75 moeten gaan vervangen. De lezer heeft er ongetwijfeld het nodige al over gelezen in het recente kerkelijke nieuws. In *De Waarheidsvriend* van 8 en 15 januari 2016 schijft de bekende kerkrechtdeskundige dr. P. van den Heuvel (emerituspredikant te Bunnik) er kritisch over. Hij wijst er in zijn eerste artikel ('De nieuwe regiopastor') op dat een grens overschreden gaat worden, als tot de bevoegdheden van die beoogde bisschoppen ook zou gaan behoren dat ze bindende besluiten mogen nemen. Want die bevoegdheid behoort bij de kerkelijke vergaderingen. Na vervolgens iets verteld te hebben over recente pleidooien voor de figuur van de protestantse bisschop, begint hij uit te leggen waarom hij geen voorstander is:

Argumenten voor

Er worden voor deze naam diverse argumenten aangevoerd. Het eerste is dat de bisschop een bijbels fundament heeft en dat is natuurlijk waar. Paulus zegt tegen de oudsten in Efeze dat de Heilige Geest hen tot opzieners (episkopoi) te midden van de kudde heeft aangesteld (Hand. 20:28) en ook op andere plaatsen worden de oudsten (presbyteroi) met deze naam aangeduid (Titus 1:5-8; vergelijk ook Fil. 1:1 en 1 Tim. 3:1-7). Maar daarbij gaat het steeds om plaatselijke ambtsdragers (in het meervoud) die samen deze ambtelijke taak uitoefenen. Er wordt maar één keer over de bisschop in het enkelvoud gesproken (1 Petr. 2:25) en dan gaat het over Jezus Christus: de Herder en Opziener (episkopos) van uw zielen. In dat spoor zegt de Nederlandse Geleofsbelijdenis: 'Wat betreft de diena-

ren des Woords, zij hebben, op welke plaatsen zij ook zijn, gelijke macht en gezag, daar zij allen dienaars van Jezus Christus zijn, de enige algemene Bisschop en het enige Hoofd van de Kerk' (art. 31). Het bijbelse argument is dus niet sterk: ik ben in het Nieuwe Testament geen regiopastor als episkopos tegengekomen.

Hongarije

Als tweede argument om van een bisschop te spreken wordt aangevoerd dat Calvijn daarover genuanceerd heeft gedacht. Dit argument legt niet veel gewicht in de schaal (zie hieronder, PLS). Verder geldt dat er ook hervormde kerken met een bisschop zijn, bijvoorbeeld in Hongarije en Roemenië. Wat deze landen betreft: daar zijn de ervaringen niet louter positief. Tijdens en na het communistische bewind heb ik daar te veel verhalen gehoord om er jaloers op te zijn.

Oecumene

Het voornaamste argument dat voor de bisschop pleit, is de oecumene. In de wereldwijde oecumene vallen we wel een beetje uit de toon. In de synode werd eraan herinnerd dat volgens het bekende LIMA-rapport over doop, eucharistie en ambt het drievoudig patroon van ambten al sinds de Vroege Kerk als hét patroon van het ambt in de hele kerk ingang heeft gevonden. Daarbij doelde men op de ambten van bisschop, presbyter en diaken. Tot de gaven van de Geest behoort een ambt van episkopè om uitdrukking te geven aan de eenheid van de kerk als het lichaam van Christus en om deze eenheid te bewaren. Elke kerk heeft dit ambt van eenheid in enigerlei vorm nodig om kerk van God te zijn, aldus het LIMA-rapport. Overigens hebben verreweg de meeste kerken van protestantse of gereformeerde signatuur absoluut niet gekozen voor de bisschop. Dat zien we in China, Indonesië, de Afrikaanse kerken, etc. Voordat we ons op de oecumene beroepen, zouden we dat oecumenisch gesprek eerst eens moeten voeren.

Argeloos

Ik vind dat de synode wel erg argeloos opteert voor de aanduiding 'bisschop'. Van alle kanten is er onderstreept dat we natuurlijk voluit binnen het presbyteriaal-synodale kader moeten blijven. En we willen zeker geen hiërarchie. Die protestantse bisschop moet worden 'ingebod in een gemeenschap van checks and balances' (want zo heet dat tegenwoordig). Hij mag geen kerkelijke bureaucraat worden. Het moet iemand zijn met persoonlijk gezag, uiteraard zorgvuldig ingebod in overlegstructuren, zodat machtsmisbruik voorkomen wordt, enzovoort. Dat zijn allemaal goede bedoelingen. Realiseert men zich wel dat men zo iemand in een onmogelijk spanningsveld brengt? Hij moet een persoonlijk gezicht hebben, een herder-figuur zijn, bij wie je kunt aankloppen om je problemen te bespreken. Maar tegelijk moet hij een stevige positie krijgen, hij moet kunnen doorpakken, in persona doorzettingmacht kunnen uitoefenen. Wat is het verschil tussen hiërarchie en 'als persoon macht uitoefenen' over gemeenten en personen? Opvallend is dat een van de synodeleden en passant opmerkte dat in dit verband ook de autonomie van de plaatselijke gemeente ter discussie moet worden gesteld. Dat geeft te denken.

Vrijstellen

Er zijn problemen in de kerk – dat is zeker. Maar ik vind het naïef om te denken dat we die met een stelselwijziging kunnen oplossen. Met het invoeren van de term 'bisschop' maken we de problemen alleen maar groter. Dat zal leiden tot een oeverloze discussie over herverdeling van bevoegdheden. Laat de kerk bekwame ambtsdragers met gaven van de Geest vrijstellen ten dienste van de regio. Laat hen een echte pastor zijn en belast hen niet met klinkende titels en met indrukwekkende machtsmiddelen. Geef hen de kans om gezag te verwerven door dienstbaar te zijn.

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 x per jaar. De Stichting geeft tevens een serie cahiers uit tot versterking van het gereformeerde leven.

Dagelijks bestuur van de Stichting Woord en Wereld

Voorzitter Dr. ir. H.B. Driessen
Secretaris W. Hindriks
Penningmeester W.A. Dreschler

Redactie Nader Bekeken

Hoofdredactie Drs. J.W. van der Jagt
Eindredactie Drs. G. den Dulk
M.J.A. Zwikstra-de Weger
Redactie Dr. A. Bas
Drs. H.J. Boiten
Ds. C. van Dijk
Ds. P.L. Storm

Redactiesecretariaat

Dr. J. Kooistra
Hemsterhuislaan 3, 9752 NA Haren
Tel. 050 - 5344508
Mail: redactie@woordenwereld.nl

Medewerkers Nader Bekeken

Ds. S.M. Alserda, Spakenburg
Ds. J. Beekhuis, Hoogeveen
Ds. C. van den Berg, Amersfoort
Ds. H. van den Berg, Berkel en Rodenrijs
Drs. L. Bezemer, Wezep
Drs. F.J. Bijzet, Kaapstad, ZA
J.H. Bollemaat, Dalen
A.C. Breen, Armadale, WA
Drs. E. Brink, Waddinxveen
Drs. J.J. Burger, Veenendaal
Ds. H. Drost, Zwijndrecht
Drs. B.P. Hagens, Soest
Dr. A.N. Hendriks, Amersfoort
Prof. dr. P.H.R. van Houwelingen, Kampen
Drs. A. Kamer, Hoogland
Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen
A. van Leeuwen, Papendrecht
Drs. H. van Leeuwen, Berkel en Rodenrijs
Ds. P. Niemeijer, Rijnsburg
Ds. R.Th. Pos, Rijnsburg
Ds. P. Schelling, Amersfoort
G.J. Schutte, Zeist
G. Slings, Lelystad
J. Veenstra, Emmen
Dr. H. Veldman, Zuidhorn
Ds. J. Wesseling, Veenendaal
Dr. W.F. Wisselink, Almelo
Drs. Joh. de Wolf, Amersfoort
Ds. G. Zomer Jzn., Waardhuizen

Vormgeving, prepress, fotografie:

Studio Bert Gort, Leek

Internet: www.woordenwereld.nl

Hier is een register op alle jaargangen beschikbaar

Druk: Koninklijke BDU Barneveld

CD: Nader Bekeken is ook op CD verkrijgbaar.

Inlichtingen: Chr. Bibl. voor Blinden en Slechtzienden,
postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-565 499

Opgave en vragen over abonnementen:

Abonnementen (nieuw, wijziging, beëindiging):

1. via internet:

www.woordenwereld.nl, uitsluitend voor het opgeven van nieuwe abonnementen.

www.aboland.nl, voor alle overige wijzigingen

2. schriftelijk:

Abonnementenland, Postbus 20, 1910 AA Uitgeest

3. telefonisch:

0900-ABOLAND of 0900-226 52 63 (€ 0,10 p/m).

Beëindiging abonnement:

Via www.aboland.nl, per post of per telefoon (gegevens hierboven), tenminste 4 weken voor het einde van de abonnementsperiode.

Bezorgklachten kunt u melden op www.sandd.nl/klantenservice/hulp-nodig/

Kijk voor **meer informatie** en uitgebreide **abonnementsvoorwaarden** op www.woordenwereld.nl

Abonnementsprijzen:

Nader Bekeken	€ 35,00
Nader Bekeken + vier cahiers	€ 69,00
Nader Bekeken studenten	€ 21,00
Nader Bekeken PDF	€ 21,00
Nader Bekeken PDF (buitenland Europa)	€ 28,50
Nader Bekeken PDF (buitenland overig)	€ 34,00
Cahiers bij abonnement (per jaar)	€ 37,00
Cahiers, losse verkoop	€ 11,25

Bankrekening: NL 35 ABNA 0592 9319 27

BIC-code: ABNANL2A

Deze tarieven gelden bij machtiging (automatische incasso).

Voor betaling per acceptgirokaart of per eigen overschrijving geldt een opslag van € 2,-

Bankrekeningnummer voor **giften**: NL42 RABO 0324 6259 01

De stichting Woord en Wereld heeft geprobeerd alle rechthebbenden te achterhalen en in te lichten. Mocht de vermelding van eigenaar of copyright onjuist of onvolledig zijn, neemt u dan contact op met de redactie.

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd worden en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 1380 - 3034

Deze kritiek verdient gehoor, me dunkt. In een apart kadertje gaat Van den Heuvel in op de vraag naar Calvijns opvatting. Dat wil ik u ook niet onthouden.

Calvijn heeft zich fundamenteel tegen het ambt van bisschop verzet: hij wil van geen enkele vorm van hiërarchie weten. Zijn verzet wordt sterk ingegeven door de praktijk van zijn dagen die door hem in felle bewoordingen gehemeld wordt. Ze verwaarlozen hun ambt. In plaats van hun kudde te weiden, zijn ze vijanden van het ware geloof.

Opvallend mild schrijft hij echter over de bisschoppen van de Vroege Kerk: zij hebben 'geen andere vorm van kerkregering willen verzinnen, dan die, welke God in zijn Woord heeft voorgeschreven' (Institutie IV-4-4). Hij lijkt ruimte te houden voor de 'ware' bisschop: 'alle macht die de ware bisschoppen hebben, komt hun met recht toe' (Institutie IV-10-6).

In een kritische brief aan zijn oude vriend Gérard Roussel die het bisschopsambt heeft aanvaard, daagt hij hem uit om zijn ambt voluit serieus te nemen: 'zorg dat ge de bediening die ge aanvaard hebt, ook vervult.' Bisschoppen moeten zijn: 'herders, en wachters die waken over het heil, goede bewindvoerders, uitdelers van de geheimen der hemelse wijsheid, bouwers aan Gods huis, medewerkers van de Heer'. Een bisschop heeft vooral een pastor te zijn die de kerk verdedigt tegen de satan, een goede leraar is, en een goed voorbeeld.

Dezelfde lijn vinden we terug in de beroemde brief aan koning Sigismund van

Polen. De ware bisschoppen worden gekozen en bevestigd met handoplegging, nadat een degelijk onderzoek is ingesteld naar hun leer. Ze zijn pastor, aan wie de goede kerkelijke orde is toevertrouwd. Ze moeten afstand doen van hun heerlijkheden en rechten.

Calvijns bezwaren gelden niet zozeer het woord bisschop/opziener, maar veel meer de invulling die er in de roomse hiërarchie aan is gegeven. Als hij de ware bisschop naar zijn visie beschrijft, komt die heel dicht bij de pastor die de gemeente weidt in het Woord, voorzitter is van de presbyters en die met instemming van de gemeente wordt aangesteld en bevestigd.

In zijn tweede artikel ('Ongewenste gevolgen'), gaat dr. Van den Heuvel vooral in op een heel aantal praktische vragen en problemen rond de beoogde bisschoppen. Er blijkt ook nog veel verschil van mening over te zijn, van heel laagdrempelig zonder aparte ordinantie tot juist het precies tegenovergestelde. Ik citeer alleen nog zijn eindconclusie:

Ik zou tegen prof. L.J. Koffeman willen zeggen: als hij er niet uitziet als een bisschop, en niet gewijd is als een bisschop en niet de bevoegdheden heeft van een bisschop, waarom zou je hem dan bisschop noemen? Eigenlijk is hij niet meer dan een surrogaatbisschop. Ik weet niet of de Protestantse Kerk in Nederland daarmee gediend is.

Luther over de Joden - excuses nodig?

Volgend jaar gaat de Reformatie uitgebreid herdacht worden. In de aanloop daarnaartoe horen we niet alleen veel over geplande publicaties, congressen en activiteiten. Maar er woedt ook een discussie over de vraag hoe vandaag om te gaan met een schaduwzijde aan de grote reformator Maarten Luther. Hij heeft zich namelijk een aantal malen op een harde en ronduit kwalijke ma-

nier uitgelaten over de Joden. Niemand zal het meer voor die uitspraken opnemen. Maar wordt het ook niet tijd dat er excuses voor aangeboden worden? Moeten christelijke kerken niet openlijk afstand nemen van wat Luther gezegd en geschreven heeft hierover? Een heel opmerkelijke, en volgens mij waardevolle, bijdrage aan dit debat leverde een tijdje geleden iemand uit het oude volk

zelf, rabbijn Lody B. van de Kamp. Hij doet dat in een artikel dat ik haal uit het *Reformatorisch Dagblad* van 5 okt. 2015 ('Excuus voor uitlatingen Luther zinloos'). Hij signaleert daarin dat die oproep om excuses aan te bieden ook van Joodse zijde gekomen is. Hij vindt er vervolgens het volgende van:

Ik zie helemaal niets in dit soort excuses. Een dergelijke oproep voor excuses ervaar ik als zinloos en inhoudsloos. Als Maarten Luther excuses zou moeten aanbieden over zijn uitspraken over Joden, die hij gedaan heeft in zowel zijn boek Over de Joden en leugens als tijdens andere momenten, dan zou de kerkhervormer dat zelf moeten doen. Hij is na vijf eeuwen echter niet meer onder ons. Excuses verlangen van een instituut dat is voortgekomen uit de stappen die deze augustijner monnik 500 jaar geleden heeft genomen, is niets meer dan symboliek. Te meer omdat wij als Joodse gemeenschap steeds, terecht, roepen dat de protestantse kerken in dit deel van de wereld de Joodse gemeenschap een goed hart toedragen. De kerk haalt het niet in het hoofd om die eerloze woorden van Luther nog verder uit te dragen. De kerken geven regelmatig te kennen, in woord en gedrag, dat zo veel eeuwen na het begin van de Reformatie, antisemitisme niet tot het gedachtegoed van de kerk hoort. Maar er is nog een ander aspect. Als monnik nagelde Luther in 1517 zijn stellingen aan de kerkdeur in Wittenberg. Als monnik was hij verbonden aan een kerk die al eeuwig bezig was, op theologische gronden, een negatief beeld over de Jood te vormen en dat beeld ook de wereld in te sturen. Maarten Luther nam met het aannagelen van zijn stellingen een eerste stap om afstand te nemen van misstanden van de kerk waar hij nog steeds deel van uitmaakte. Met deze daad was hij echter nog helemaal

niet verlost van het erfgoed dat de kerk waar hij uit voortkwam hem had meegegeven. Samen met veel van zijn tijdgenoten droeg hij het over hen uitgestorte antisemitisch gedachtegoed als eeuwig erfgoed met zich mee.

De verwachting dat Luther met het uittrekken van zijn monnikspij zich zou ontdoen van zijn negatieve ideeën over de Jood is een bijna kinderlijke illusie. Honderden jaren zijn, met vallen en opstaan, nodig geweest om dit soort gedachten kwijt te raken. En ook de

Rooms-Katholieke Kerk zelf heeft die vele eeuwen nodig gehad om voor zichzelf zo veel mogelijk het beeld van de 'perfidis judaeis' (trouweloze Jood) bij te stellen. De realiteit is dat Luther aan het begin van die periode stond. Niet aan het einde.

Excuses vragen is een heel serieuze zaak en heeft voor gelovigen duidelijke religieuze dimensies. Deze religieuze dimensies maken het voor religieuze instituten zoals kerk en synagoge onwaarachtig daar op een symbolische manier mee om te gaan. Excuses binnen de contouren van het geloofsleven wegen heel anders dan bijvoorbeeld de excuses van een regeringsleider of een staatshoofd. Bij deze laatste gaat het vaak om slachtoffers of nazaten een troostende hand te bieden. Hier hebben we het over heel andere zaken.

De Reformatie is voor de kerken een zware strijd geweest. Op de Reformatie

volgde een Contrareformatie. Godsdienstoorlogen en conflicten woedden voort. Wederzijdse christelijke onverdraagzaamheid maakten ontzettend veel slachtoffers in die religieuze twist die Europa verscheurde. De stappen van Luther daar in Wittenberg waren daarin echt maar eerste schreden.

Met de Joodse vraag om excuses geven wij er blijk van niet echt op de hoogte te zijn van de ontwikkeling van die Reformatie. Ja, als Luther aan het einde van die eeuwenlange strijd die woorden over Joden nog gebezigd had dan lag de zaak anders. Maar toen de contouren van een afgebakende kerk uit Rome en een protestante kerk daarnaast eenmaal gevestigd waren, toen waren Luther en de andere kerkhervormers zoals Calvijn en Zwingli allang van het toneel verdwenen.

Laat de kerk de Reformatie vieren. Wij als Joden kijken vanaf de zijlijn toe naar het feestje van de burens. En wat doen we met het anti-judaïsme dat zo heftig tijdens die grote Europese kerkhervormingen plaatsvond en heeft bijgedragen tot het verspreiden van die afschuwelijke beeldvorming van de perfide Jood met al die onbeschrijflijke gevolgen?

Laten wij als Joodse gemeenschap de huidige kerken, in plaats van te vragen om een zinloos excuus, aanbieden elkaar samen te steunen in de strijd om het behoud van het geloofsleven. Maar dan ontdaan van iedere vorm van vreemdelingenhaat, xenofobie en discriminatie op welke grond dan ook. Zo'n gebaar is een geloofsgemeenschap zoals de Joodse waardig.

De symbolische excuses waar nu om gevraagd wordt zijn goed voor een foto in de krant. Het draagt niet bij tot een betere wereld. Het is slechts een uiting van gebrek aan kennis met betrekking tot de geschiedenis waar 500 jaar Reformatie werkelijk over gaat.

U kunt ons steunen door uw voor de belasting aftrekbare giften te storten op rekening NL42 RABO 0324 6259 01 ten name van de Stichting Woord en Wereld te Hardinxveld-Giessendam. Zij die de stichting testamentair willen gedenken, kunnen gebruikmaken van de volgende formulering: Ik legateer (... bedrag invullen ...) vrij van kosten aan de Stichting Woord en Wereld, statutair gevestigd te Haarlemmermeer. Wij zijn een ANBI-instelling.

@NaderBekeken

www.facebook.com/naderbekeken

www.woordenwereld.nl